

BI Norwegian Business School - campus Oslo

GRA 19502

Master Thesis

Component of continuous assessment: Thesis Master of Science

Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB)

ID number: 0877245, 0946939

Start: 02.03.2017 09.00

Finish: 01.09.2017 12.00

Morten Hæstad
Stian Holte

Forslag til skattereform i EU i 2021:

Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB)

**Hvordan vil CCCTB påvirke et norsk selskap
som inngår i et konsern med aktivitet i EU?**

17. august 2017

**Studieprogram: Master of Science in Business
Major in Business Law, Tax and Accounting**

«This thesis is a part of the MSc programme at BI Norwegian Business School. The school takes no responsibility for the methods used, results found and conclusions drawn.»

Forord

Denne masteroppgaven markerer siste del av masterstudiet i Økonomi og ledelse ved Handelshøyskolen BI i Oslo. Prosessen rundt masteroppgaven har vært krevende, men også svært interessant og lærerik.

Oppgavens tema fanget umiddelbart vår interesse da det ble introdusert for oss av Førsteamanuensis Eivind Furuseth høsten 2016. For oss har det vært inspirerende å være i kontakt med skatteadvokater og ansatte i Finansdepartementet, og vi har fått tilført mye kunnskap ved å diskutere problemstillingene med dyktige fagfolk ansatt i næringslivet og i det offentlige.

Vi vil takke alle respondentene som har gitt av sin tid og bidratt til gode faglige samtaler. En spesiell takk til advokat Hans Kristian Nygaard i KPMG som har vist stor interesse for oppgaven og gitt oss mange fine innspill i løpet av hele prosessen.

Mest av alt vil vi få takke vår veileder Eivind Furuseth for gode diskusjoner og konstruktive tilbakemeldinger. Hans engasjement og kompetanse innenfor fagområdet har vært en stor inspirasjonskilde. Vi har tilegnet oss nyttig erfaring som vi vil ta med oss inn i næringslivet når vi om kort tid tiltrer som revisorer i EY og BDO.

Sammendrag

I denne utredningen har vi sett på hvordan norske selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU vil bli påvirket dersom EU-kommisjonens forslag til skattereform implementeres i 2021. Forslaget blir kalt Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) og skal gjennomføres i to trinn. Første trinn av forslaget, Common Corporate Tax Base (CCTB), skal gi et likt selskapsbeskatningsgrunnlag på nasjonalt nivå, mens trinn to innebærer en felles konsolidering av selskaper på overnasjonalt nivå. Finansdepartementet vil stå fritt til å tilpasse seg utviklingstrekk i EU for beregning av skattegrunnlag, men dersom Norge skal inkluderes i CCCTB, må dette skje ved en endring i EØS-avtalen. Analysen er derfor to-delt: CCTB og CCCTB.

Analysen viser at Norge trolig ikke kommer til å tilpasse seg CCTB umiddelbart. CCTB vil tilby skatterelaterte fordeler som vil bidra til å gjøre EU mer konkurransedyktig. Vi påpeker derfor momenter som på sikt kan skape et politisk press i Norge til å gjøre den norske selskapsbeskatningen mer fordelaktig. Ved bruk av konkrete eksempler illustrerer vi hvordan inkorporering av «EU-regler» i norsk skatterett kan dempe en slik differensieringseffekt.

Andre del av oppgaven tar utgangspunkt i at Norge kommer til å stå utenfor CCCTB. Vi diskuterer effekten CCCTB vil ha på norske mor- og datterselskaper i form av nye tilpasningsmuligheter, investeringer og overskuddsflytting mellom Norge og CCCTB. For et europeisk konsern vil det være ressurskrevende å forholde seg til datterselskap i Norge fremfor EU. Konsernet kan derfor redusere de totale etterlevelseskostnadene ved å legge en betydelig del av næringsaktiviteten til CCCTB. Konsolidering på tvers av europeiske landegrenser vil gjøre det mulig å utjevne overskudd mot underskudd i konsernets europeiske enheter. Vi ender opp med å hevde at effekten på hvor investeringer lokaliseres vil være større enn effekten på overskuddsflytting gjennom internprising.

Medlemslandenes inntektsgrunnlag skal etter forslaget fordeles etter en allokeringnøkkel basert på omsetning, arbeid og eiendeler. CCCTB vil dermed føre til at den tradisjonelle skatteplanleggingen erstattes med en ny type skatteplanlegging – faktorplanlegging. Vi utreder de mest sentrale metodene et konsern kan ta i bruk for å spare skatt ved å tolke ordlyden i CCCTB-direktivets bestemmelser. Ved å blant annet henvise til tidligere rettspraksis, viser vi at europeiske konsern kan spare skatt ved å benytte seg av norske datterselskap til å infiltrere salgsfaktoren.

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
INNHOLDSFORTEGNELSE	III
1.0 INTRODUKSJON TIL FORSKNINGSTEMA	1
1.1 TIDLIGERE FORSLAG	2
2.0 FORSLAGET AV 2016	2
2.1 FØRSTE STEG: COMMON CORPORATE TAX BASE (CCTB)	2
2.1.1 KVALIFISERENDE MOR- OG DATTERSELSKAPER	3
2.1.2 «SUPERFRADRAG» FOR KOSTNADER TIL FORSKNING OG UTVIKLING	3
2.1.3 FRADRAG FOR VEKST OG INVESTERINGER - AGI	3
2.1.4 BESKYTTELSESREGLER MOT SKATTEOMGÅELSE	4
2.1.5 SKATTEMESSIG AVSKRIVNINGER PÅ DRIFTSMIDLER	5
2.2 ANDRE STEG: COMMON CONSOLIDATED CORPORATE TAX BASE (CCCTB)	5
2.2.1 CCCTB-GRUPPE: «ALLE ELLER INGEN»	6
2.2.2 FORDELINGSNØKKELEN	6
2.2.3 SPESIFIKKE BRANSJEREGLER	7
3.0 ERFARINGER FRA ANDRE LAND OG TIDLIGERE FORSKNING	8
3.1 FORDELINGSNØKKELEN I USA – ULIK VEKTING AV FAKTORENE	8
3.2 TIDLIGERE FORSKNING	9
4.0 UDEKKET FORSKNINGSSOMRÅDE	10
4.1 OMFANGET AV CCTB OG CCCTB	10
4.1 BETYDNINGEN AV SKATTEAVTALER	10
4.2 EFFEKTEN AV EN TRINNVIS IMPLEMENTERING	11
5.0 FORSKNINGSSPØRSMÅL	12
6.0 METODE OG DATA	13
7.0 FØRSTE STEG - ANALYSE AV CCTB	14
7.1 CCTB OG NORGE	14
7.2 CCTB OG NORSKE SELSKAP	14
7.3 «SUPERFRADRAG» FOR FOU-KOSTNADER	15
7.3.1 NORGES SATSING PÅ FOU	16
7.3.2 NORSK FORSKNINGSMILJØ	17
7.3.3 KONSEKVENSER FOR NORSKE SELSKAPER	19
7.3.4 EKSEMPEL PÅ NORSK TILPASNING	20
7.4 FRADRAG FOR VEKST OG INVESTERINGER - AGI	23
7.4.1 UTFORDRINGER VED AGI-MODELLEN	24

7.4.2	NORSK SKATTERETT OG INTERNASJONALE UTVIKLINGSTREKK	26
7.4.3	DEN NORSKE RENTEBEGRENSNINGSREGELEN	26
7.4.4	EKSEMPEL PÅ NORSK TILPASNING	28
7.5	KAPITTELKONKLUSJON	30
8.0	<u>ANDRE STEG - ANALYSE AV CCCTB</u>	32
8.1	CCCTB OG NORGE	32
8.2	CCCTB OG NORSKE SELSKAP	33
8.2.1	DANNELSEN AV EN CCCTB-GRUPPE	33
8.3	NORSKE DATTERSELSKAPER	35
8.3.1	OVERSKUDDSFLYTTING OG INTERNPRISING	35
8.3.2	INVESTERINGER I NORSKE DATTERSELSKAPER	38
8.3.3	NORSKE DATTERSELSKAPER SOM «UAVHENGIGE» SALGSAGENTER	38
8.3.4	RISIKO FOR UTBYTTE-STRØMMER	41
8.3.5	BETYDNINGEN AV SKATTEAVTALER MED CCCTB-LAND	41
8.4	NORSKE KONSERN MED AKTIVITET I EU	44
8.4.1	PATENT-BOKSER	45
8.5	FAKTORPLANLEGGING – DET «NYE STORE»	47
8.5.1	DE NYE TILPASNINGSMULIGHETENE	47
8.5.2	RE-ALLOKERE PRODUKSJON OG ARBEIDSKRAFT	48
8.5.3	SUBSTITUERE ARBEIDSKRAFT MED KONSULENTER	51
8.6	KAPITTELKONKLUSJON	53

1.0 Introduksjon til forskningstema

EU-kommisjonen har i lang tid arbeidet med å harmonisere selskapsbeskatningen i EU. Hensikten er å innføre et felles regelverk for fastsettelse av skattegrunnlaget til selskaper med aktivitet i ett eller flere av EUs medlemsland. Et økende antall multinasjonale konsern (MNEs), samt utfordringer knyttet til fastsetting av internpriser, har vært den utløsende faktoren til at det nå blir sett på alternative modeller for beskatning av selskaper. Forslaget blir kalt Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB).

Ettersom Norge ikke er et fullverdig medlem av EU (kun knyttet til EU gjennom EØS-avtalen) stilles det stor usikkerhet til hvordan norske selskap som inngår i et europeisk konsern vil bli påvirket av en slik skattereform. EU-kommisjonens forslag av 2016 skal gjennomføres i to trinn. Første trinn skal innføre et felles regelverk for fastsettelse av selskapskattegrunnlag på nasjonalt nivå, Common Corporate Tax Base (CCTB). Trinn to (CCCTB) innebærer at europeiske MNEs skal konsolideres på overnasjonalt nivå. Målet er å implementere forslagene i henholdsvis 2019 og 2021.¹

Denne analysen har derfor to hovedproblemstillinger:

- 1. Hvilken betydning vil en implementering av CCTB-reglene i 2019 ha for et norsk selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU?**
- 2. Hvilken betydning vil en implementering av CCCTB-reglene i 2021 ha for et norsk selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU?**

For å få svar på dette finner vi det nødvendig å se på hvordan Norge vil respondere på en skattereform i EU. I kapittel 5.0 blir det derfor gjort en nærmere beskrivelse av problemstillingene, herunder en redegjørelse av underproblemstillinger som skal bidra til å finne svar på hovedproblemstillingene.

---

¹ Se European Commission. Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on a Common Corporate Tax Base (CCTB). Strasbourg, 25.10.2016 COM (2016) , 685 final: 2016/0337 (CNS) («CCTB-direktivet») art. 70 og European Commission. Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB). Strasbourg, 25.10.2016 COM (2016) 683 final: 2016/0336 (CNS) («CCCTB-direktivet») art. 80.

1.1 Tidligere forslag

I 2001 lanserte EU-kommisjonen sitt første ambisiøse reformforslag som innebar et felles konsolidert skattegrunnlag for MNEs. Siden den gang har forslaget blitt hyppig forsket på uten at medlemslandene har klart å bli enige. I mars 2011 relanserte EU-kommisjonen et forslag om CCCTB, der målet var å legge til rette for grenseoverskridende virksomhet innenfor EU. Kommisjonen ønsket at konsernselskaper kunne velge en konsolidert behandling i ett medlemsland (såkalt one-stop-shop), for både å lette det administrative arbeidet og for å gi en rettferdig allokering til de aktuelle medlemslandene. Dette ble imidlertid av medlemslandene vurdert som for ambisiøst og fikk i likhet med tidligere forslag ikke tilstrekkelig oppslutning til å bli gjennomført.

2.0 Forslaget av 2016

Som en videreføring av det forkastede forslaget, innså EU-kommisjonen at det måtte gjøres endringer. Kommisjonen presenterte derfor et nytt forslag til selskapsskattereform 25. oktober 2016. I tiltaksplanen ble det lagt opp til en relansering hvor skattereformen nå skal gjøres gjennom to trinn. I begge trinn skal reglene skal være obligatoriske for konserner med en omsetning som overstiger 750 millioner euro. En konsolidering på overnasjonalt nivå vil først bli aktuelt dersom medlemslandene godkjenner CCTB-reglene.

2.1 Første steg: Common Corporate Tax Base (CCTB)

Første trinn skal gi likt selskapsskattegrunnlag på nasjonalt nivå og har som mål å redusere tvister om dobbelbeskating i EU. Kommisjonen ønsker å innføre et forbedret system ettersom det i dag er om lag 900 pågående tvister med en estimert samlet tvistesum på 10.5 milliarder euro (omtrent 95 milliarder kroner) (KPMG, 2016a). Første del innebærer således ett sett med felles obligatoriske regler for beregning av skattegrunnlag.

Forslaget legger opp til at alle inntekter i utgangspunktet er skattepliktige med mindre de eksplisitt er unntatt gjennom direktivets bestemmelser. Inntekter defineres i CCTB-direktivet som fortjeneste ved salg og andre transaksjoner, fratrukket merverdiavgift og andre avgifter som er oppkrevd på vegne av statlige organer. Dette inkluderer også

penge-gaver.² Gaver som ikke er penger er imidlertid unntatt.³ Både utbytte og gevinst er fritatt for skatt såfremt skattebetaleren har eid mer enn 10 prosent av både aksjekapitalen og stemmerettighetene sammenhengende de siste 12 månedene.⁴

2.1.1 *Kvalifiserende mor- og datterselskaper*

For at et konsern med aktivitet EU skal bli berørt av CCTB stilles det krav til at det enten er et mor- eller datterselskap. Med dette menes et kumulativt krav basert på (i) kontroll (mer enn 50 prosent av stemmerettighetene) og (ii) eierskap (mer enn 75 prosent av kapitalen). Konsern med en konsolidert omsetning som overstiger 750 millioner euro vil automatisk bli omfattet av CCTB-reglene, mens konsern med mindre enn 750 millioner euro i omsetning (SMEs) vil kunne anvende reglene frivillig, gitt at eier- og kontroll kravet er møtt. Selskap som inngår i et slikt konsern, kan individuelt søke om å innordnes etter CCTB reglene. Dette betyr at dersom morselskapet velger å tilknytte seg systemet, står datterselskapene fritt til å treffe sin egen beslutning.

2.1.2 *«Superfradrag» for kostnader til forskning og utvikling*

Alle driftskostnader som påløper skatteyter med sikte på å skaffe eller sikre seg inntekt, er i utgangspunktet fradragsberettiget etter forslaget.⁵ I tillegg foreslår EU-kommisjonen et generøst «superfradrag» for kostnader til forskning og utvikling (FoU). Dette skal erstatte de såkalte patent-boksene flere medlemsland benytter i sine nasjonale skatteregler. Hensikten er å stimulere til økt innovasjon. I tillegg til ordinær fradragsføring av FoU- kostnader, gir «superfradraget» store selskaper rett til et tilleggs fradrag for opptil 50 prosent av FoU-kostnadene for beløp som ikke overstiger 20 millioner euro. De kan fradra 25 prosent av den resterende summen. SMEs kan kreve «superfradrag» for alle sine FoU-kostnader som ikke overstiger 20 millioner euro, altså et samlet fradrag på 200 prosent av FoU-kostnadene.⁶

2.1.3 *Frdrag for vekst og investeringer - AGI*

For å gi en større grad av skattemessig likebehandling av gjeld og egenkapital, foreslår EU-kommisjonen et fradrag for vekst og investeringer (Allowance for Growth and

² Se CCTB-direktivet art. 4 nr. 5

³ Se CCTB-direktivet art. 8 bokstav b

⁴ Se CCTB-direktivet art. 8 bokstav c

⁵ Se CCTB-direktivet. art. 9 annet ledd

⁶ For detaljert betingelser som må være møtt, se CCTB-direktivet art. 9 tredje ledd bokstav a-d

Investment – AGI). De fleste europeiske land tillater kun skattefradrag for gjeldskostnader i sine nasjonale skatteregler. Dette bidrar til å favorisere gjeld som finansieringskilde. Ved å innføre et kapitaliseringsfradrag knyttet til innskutt egenkapital sikter EU-kommisjonen på å nøytralisere kapitalstrukturen i europeiske MNEs. Belgia innførte en lignende modell i 2006, Allowance for Corporate Equity – ACE (også kalt Notional Interest Deduction – NID). Empirisk forskning viser at fradraget har redusert gjeldsgraden i belgiske selskaper.⁷ Modeller skiller seg imidlertid ut fra AGI-modellen ved at ACE innebærer et årlig fradrag basert på all egenkapital som selskapet er finansiert med. En nærmere analyse av modellen vil bli utredet i kapittel 7.

AGI-fradraget skal beregnes ved økningen i egenkapital multiplisert med en rente over en rullerende 10-års periode. Renten skal være fastsatt med utgangspunkt i euroobligasjoner med 10 års løpetid med et risikotillegg på 2 prosentpoeng. Med dagens rentenivå vil AGI-fradraget beregnes med en sats på 2.7 prosent. I tillegg til å fjerne den skattemessige favoriseringen av gjeldsfinansiering, har EU-kommisjonen et selvstendig ønske om økt egenkapitalfinansiering. Med dette menes at det skattemessig ikke skal ha noen betydning om selskapet er kapitalisert med egenkapital eller gjeld. Skatteyder får et årlig «standardfradrag» ved innskudd av egenkapital på samme måte som et selskap får fradrag for rentekostnader ved inngåelse av en låneavtale. I tillegg foreslår Kommisjonen at et selskap kan få fradrag knyttet til tilbakeholdt opptjent egenkapital på samme måte som ubetalte renter generer rentes-rente. Økningen i egenkapital skal over den rullerende 10-års perioden være symmetrisk utformet. Det vil si at på samme måte som tilbakebetaling av lån vil redusere rentekostnader, vil en negativ utvikling i egenkapitalen medføre at et tilsvarende fradrag i stedet blir tillagt skattepliktig inntekt.

2.1.4 Beskyttelsesregler mot skatteomgåelse

Forslaget inneholder konkrete beskyttelsesregler basert på det nylig vedtatte skatteomgåelsesdirektivet Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD). Dette inkluderer en rentebegrensningsregel som begrenser fradrag for lånekostnader (både eksterne og interne) til 30 prosent av EBITDA.⁸ Kostnader som ikke overstiger 3 millioner euro kan fradras fullt ut (utvidet til 5 millioner euro under CCCTB). Regelen er strengere enn det som er vedtatt i ATAD-direktivet ettersom EU-kommisjonens forslag ikke tillater

⁷ Se EU-Kommisjonens «impact assessment» s. 50

⁸ Se CCTB-direktivet art. 13

fradrag for resterende lånekostnader dersom egenkapitalandelen for selskapet er lik eller høyere enn gruppens totale egenkapitalandel.⁹ Det er imidlertid gjort unntak for selskaper som ikke er en del av et konsern, samt lån knyttet til offentlige infrastrukturprosjekter hvor prosjektet og tilhørende kostnader og inntekter tilhører EU. CCTB-direktivet inneholder videre regler om exit beskatning, anti-misbruksregler, CFC-regler og hybrid mismatch regler.¹⁰ Kommisjonens forslag om konkrete regler innebærer dermed et ønske om å innskrenke medlemslandenes frihet til å beskytte eget skattegrunnlag mot overskuddsflytting.

2.1.5 Skattemessig avskrivninger på driftsmidler

Etter forslaget skal driftsmidler avskrives. Fysiske driftsmidler med lang og mellomlang levetid avskrives individuelt og lineært over levetiden fastsatt i direktivforslaget. Dette gjelder blant annet kontorbygninger (40 år), industribygninger og strukturer (25 år), andre driftsmidler med lang levetid (15 år) og andre driftsmidler med mellomlang levetid (8 år). Fysiske driftsmidler som har kortere levetid avskrives under ett og med 25 prosent etter saldometoden. Driftsmidler med anskaffelsesverdi under 1000 euro kan fradragføres direkte. Immaterielle driftsmidler avskrives lineært over den perioden de er gitt juridisk beskyttelse eller over 15 år.

2.2 Andre steg: Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB)

Andre steg krever at alle medlemstatene har godkjent CCTB-reglene. CCCTB skal gi konsolidering på overnasjonalt nivå og er knyttet til ATAD-direktivet. ATAD er en del av OECDs BEPS-prosjekt (Base Erosion and Profit Shifting) og skal etter planen implementeres i CCCTB-reglene.¹¹ I juli 2016 ble ATAD vedtatt som minimum standarder, hvor hensikten er å forhindre utnyttelse av forskjeller mellom medlemslandenes skattesystemer gjennom såkalte hybrider (hybride juridiske strukturer, hybride finansielle instrumenter med mer). EU-kommisjonen sikrer imidlertid på å inkorporere disse elementene som absolutte regler i en felles europeisk skattelov. ATAD skal også omfatte hybrider mellom medlemslands- og ikke-medlemslands skattesystemer.

---

⁹ Se ATAD direktivet art. 4 annet ledd

¹⁰ Se CCTB-direktivet art. 29, 58, 59, 60 og 61

¹¹ Se CCCTB-direktivet s. 4

2.2.1 CCCTB-gruppe: «Alle eller ingen»

Dersom CCCTB blir innført, skal det konsoliderte overskuddet fordeles etter en fordelingsnøkkel før det enkelte selskap blir beskattet etter nasjonale skattesatser for sin andel av overskuddet. Målet er å oppnå et rettferdig og stabilt skattesystem i EU. Administreringen av systemet skal skje gjennom en «one-stop-shop» tilnærming hvor kun ett land gjennomfører konsolideringsprosessen. Normalt vil dette være det landet der morselskapet er hjemmehørende. Skatteyttere som faller under det obligatoriske omfanget av CCTB vil også automatisk bli rammet av CCCTB.¹² SMEs som frivillig velger å innordnes etter CCTB-reglene vil stå fritt til å velge om de vil benytte CCCTB. Reglene for kvalifiserende mor- og datterselskaper er identiske under CCTB og CCCTB,¹³ men i motsetning til CCTB krever CCCTB en «alle eller ingen» anvendelse. Dette betyr at dersom morselskapet velger å benytte CCCTB, vil tilhørende datterselskaper hjemmehørende i EU også bli rammet.

2.2.2 Fordelingsnøkkelen

Det konsoliderte fordelingsgrunnlaget skal bli beregnet som summen av de enkelte medlemmenes skattegrunnlag. Dersom grunnlaget er positivt skal skattegrunnlaget til det enkelte gruppemedlem fordeles etter følgende formel:

Skattegrunnlag i land A:

$$= \frac{1}{3} \left(\frac{\text{Salgsinntekt}^A}{\text{Salgsinntekt}^{\text{Totalt}}} \right) + \frac{1}{3} \left(\frac{1}{2} \frac{\text{Lønnskostnader}^A}{\text{Lønnskostnader}^{\text{Totalt}}} + \frac{1}{2} \frac{\text{Antall ansatte}^A}{\text{Antall ansatte}^{\text{Totalt}}} \right) + \frac{1}{3} \left(\frac{\text{Eiendeler}^A}{\text{Eiendeler}^{\text{Totalt}}} \right)$$

Etter at skattegrunnlaget er fastsatt fordeles dette ut på de aktuelle medlemslandene basert på fordelingsnøkkelen. Dersom grunnlaget er negativt, fremføres det til senere år. Skattesatsen i hvert enkelt medlemsland skal fortsatt behandles på nasjonalt nivå. Faktorene omsetning, arbeidskraft og eiendeler skal gis lik vekt i beregningen.

Salgsfaktoren søker å fordele salg etter destinasjon.¹⁴ For salg av varer vil dette normalt være i det landet der forbrukeren benytter varen. Når det gjelder ytelse av tjenester, skal

¹² Se CCTB direktivet art. 2 og CCCTB-direktivet art. 2

¹³ Se CCTB direktivet art. 5 og CCCTB-direktivet art. 3

¹⁴ Se CCCTB-direktivet art. 38

denne omsetningen tildeles den jurisdiksjonen hvor tjenesten fysisk ytes. Interne transaksjoner skal ikke inngå i faktoren.¹⁵

Faktoren arbeidskraft er delt i to komponenter; lønnskostnader og antall ansatte. Dette er for å ta hensyn til forskjeller i lønnsnivå mellom medlemslandene. Ansatte skal i prinsippet bli allokert til det gruppemedlemmet der de mottar sin godtgjørelse. Unntak kan imidlertid oppstå dersom de ansatte fysisk utøver sin stilling under *kontroll* og *ansvar* i et annet gruppemedlem.¹⁶

Faktoren eiendeler består kun av varige driftsmidler, der anleggsmidlene i prinsippet skal fordeles til den økonomiske eieren.¹⁷ Dette betyr at også eiendeler som er leid eller leaset vil inngå i faktoren. Immaterielle- og finansielle eiendeler skal ikke inngå i faktoren grunnet deres mobile art og risiko for misbruk.

CCCTB vil dermed eliminere utfordringer med skattemotivert internprising mellom tilknyttede selskaper innad i EU. Årsaken er at det er konsernets konsoliderte overskudd som legges til grunn for beregning av skattegrunnlaget. Det vil ikke være mulig å redusere skattegrunnlaget i et enkelt medlemsland gjennom overskuddsflytting ved bruk av internprising. Hvor stor andel det enkelte land får av skattegrunnlaget bestemmes på bakgrunn av en fordelingsnøkkel og ikke på bakgrunn av det skattbare over/underskuddet i det enkelte land beregnet etter armlengdes prinsipp. Overskuddsflytting mellom konsernenheter ved bruk av internprising for å øke kostnadene i et høy-skatteland og øke inntektene i et lav-skatteland av skattemessige hensikter blir dermed uinteressant. En slik overskuddsflytting vil skatteyter nå måtte gjøre ved å utnytte fordelingsnøkkelen for allokering av inntekt. Det vil dermed oppstå nye tilpasningsmuligheter. Disse vil bli diskutert i kapittel 8.

2.2.3 *Spesifikke bransjeregler*

For å imøtekomme sektorer av spesifikk art, vil det bli gitt alternative formler for enkelte sektorer. Dette gjelder finansielle tjenester og forsikring, olje og gass, lufttransport og

---

¹⁵ Unntak gjelder for olje, gass og shipping sektoren, samt innenlands skipstransport og luftfartsnæringen. Se CCCTB-direktivet art. 42 og 43

¹⁶ Se CCCTB-direktivet art. 33 annet ledd

¹⁷ Med dette menes den som oppnår fordelene, og bærer risikoen knyttet til anleggsmidlet, uavhengig om vedkommende er den juridiske eieren. Se CCTB-direktivet art. 4 nr. 28

shipping. Eksempelvis skal finansielle institusjoners salgsfaktor kun bestå av ti prosent av inntektene som har sitt opphav fra renter, avgifter, provisjoner og inntekt fra verdipapirer.¹⁸ Dette skyldes at de mest arbeidsintensive delene av denne bransjen ofte er de minst lønnsomme (Cline, Neubig, Phillips, Sanger & Walsh, 2010, s. 49). Videre skal eksempelvis inntekter og tilknyttede kostnader til et shipping-selskap ekskluderes fra det konsoliderte skattegrunnlaget. EU-kommisjonen legger opp til at fortjeneste i shipping-bransjen skal fastsettes ved bruk av armlengdes prinsipp.¹⁹ Hva som vil skje for virksomheter som faller innenfor flere sektorer fremstår derfor som uklart. Av den grunn kan det oppstå problemer med å avgrense sektorene. Dersom medlemslandene tolker shipping-bransjen ulikt kan dette føre til at et selskap blir skattlagt i flere land. På samme måte kan det oppstå situasjoner hvor ingen av landene beskatter selskapet i det hele tatt. Spesifikke bransjeregler kan dermed føre til at det vil kunne oppstå tilfeller med dobbelt beskatning og dobbelt ikke-beskatning. Flere spesifikke bransjeregler vil også øke kompleksiteten av CCCTB. Dette er et moment som vil bidra til å redusere de administrative fordelene ved en slik skattereform.

3.0 Erfaringer fra andre land og tidligere forskning

Ettersom EU aldri har praktisert et slikt skattesystem er det naturlig å se til andre land som har implementert lignende system. Tyskland har eksempelvis anvendt et formelbasert system på kommunalt nivå. I Tyskland varierer skattesatsen til hver enkelt kommune, og dersom et tysk konsern har fast driftssted i flere kommuner, skal de kommunale skatteinntektene fordeles etter én enkelt lønnsfaktor. Både USA og Canada har også operert med formelbaserte skattesystemer.

3.1 Fordelingsnøkkelen i USA – ulik vektning av faktorene

USA har i lang tid brukt tre faktorer i fordelingsnøkkelen (de samme 3 faktorer som i CCCTB), men de ulike statene har hatt frihet til å vekte faktorene forskjellig. I senere år har tendensen gått i retning av å legge mer vekt på salgsfaktoren. Fra og med 2012 var det kun to stater som vektla faktorene likt (Multistate Tax Commission, 2012, s. 10), og i 2017 bruker 21 stater en én-faktors modell bestående av kun salgsinntekter (Federation of Tax Administrators, 2017). Modellen har blitt hyppig kritisert ettersom

---

¹⁸ Se CCCTB-direktivet art. 40 annet ledd

¹⁹ Se art. 56 i CCTB-direktivet, jfr. art 43 i CCCTB-direktivet

forskjellig intern rett har gitt rom for skatteplanlegging. Det er to metoder en stat i USA kan benytte for å allokere inntekter fra tjenester som ytes; markedsbasert eller ytelsesbasert. Med den markedsbaserte metoden menes at inntekt skal allokere til der kunden benytter tjenesten. Som regel vil dette være der kunden er lokalisert. Under ytelsesmetoden vil dette være der tjenesten fysisk utføres. I California kreves det at markedsmetoden benyttes, mens New York krever ytelsesmetoden (Gordon, 2014). Det betyr at dersom et selskap hjemmehørende i California utøver en tjeneste i California og selger tjenesten til et selskap i New York, vil ikke denne inntekten bli allokert til California under markedsmetoden. Et slikt salg er ifølge intern rett ikke skattbart i New York så lenge beløpet er mindre enn \$ 500.000. Selskapet vil da betale 0 i skatt.

Denne type skatteplanlegging vil ikke være mulig under CCCTB ettersom alle medlemslandene skal benytte ytelsesmetoden ved salg av tjenester.²⁰

3.2 Tidligere forskning

Det finnes lite tilgjengelig forskning når det gjelder det nyeste forslaget av CCCTB og relasjonen til et tredjeland. Riedel & Runkel (2007, ss. 1533-1544) har forsket på den generelle tredjelands-dimensjonen av det formelbaserte skattesystemet i USA, hvor de refererer til «Water's edge» effekten av et slikt skattesystem. Analysen fokuserer på overskuddsflytting mellom USA og høy-/lavskatteland utenfor området.

Resultatene fra analysen er relevant fordi Norge kan betraktes som et høy-skatteland i EU sammenheng. Den gjennomsnittlige selskapsskattesatsen til de 28 EU-medlemslandene er i dag 21.51 prosent (KPMG, 2017). Til sammenligning er Norges selskapsskattesats 24 prosent i 2017. Solberg-regjeringen har siden 2013 trinnvis satt ned selskapsskatten fra 28 prosent, og det er ventet at den vil bli ytterligere satt ned i 2018. Irland på sin side, har aktivt satt en lav selskapsskattesats og brukt det som et konkurransefortrinn til å tiltrekke seg utenlandske selskaper. Selskapsskatten deres har i lang tid vært 12.5 prosent.

På kort sikt viser resultatene til Riedel & Runkel (2007, s. 1535) at overskuddsflytting til CCCTB fra norske mor- og datterselskap vil øke. Dette skyldes at tilknyttede

---

²⁰ Inntekter fra tjenester som ytes skal inngå i salgsfaktoren til gruppemedlemmet hvor tjenesten fysisk utføres. Se CCCTB-direktivet art. 38 annet ledd

selskaper i EU vil ha mulighet til å konsolidere på tvers av landegrenser. På lang sikt forklarer de at overskuddsflyttingen vil avta ettersom konsernet i større grad vil kunne profitere på å re-allokere næringsvirksomhet til CCCTB. Dette understøttes av blant annet Gordon & Wilson (1986, ss. 1357-1373). De forklarer at et formebasert system vil føre til at overskuddsflytting ved bruk av internprising erstattes med en skattemotivert re-allokering av investeringer.

4.0 Udekket forskningsområde

Så vidt oss bekjent, finnes det ingen forskning på det nyeste forslaget av CCCTB og dets betydning for norske selskaper. I forslaget av 2016 er flere av bestemmelsene i direktivet endret.

4.1 Omfanget av CCTB og CCCTB

I det nyeste forslaget er det lagt opp til at både CCTB og CCCTB skal være obligatorisk for konsern med omsetning som overstiger 750 millioner euro. Tidligere var det foreslått at reglene skulle være valgfrie over omsetningsgrensen. Valgretten er nå endret til kun å gjelde for konserner med en omsetning under 750 millioner euro. Når det gjelder CCCTB skal «alle eller ingen» prinsippet forhindre at et konsern kan utnytte konsolidering på tvers av landegrenser og samtidig utnytte nasjonale skatteregler i enheter der dette er fordelaktig. Tilpasningsmulighetene et konsern kan ta i bruk for å spare skatt er derfor i det nyeste forslaget endret i forhold til hva tidligere forslag ga rom for.

4.1 Betydningen av skatteavtaler

I tidligere direktiv ble det eksplisitt poengtert at skatteavtaler mellom medlemsland vil bli satt til side dersom innholdet motstrider CCCTB-reglene.²¹ En tilsvarende bestemmelse finnes ikke i EU-kommisjonens nyeste forslag. Betydningen av skatteavtaler i relasjon til CCCTB-reglene vil derfor bli nærmere analysert. I noen europeiske konsern skjer internprisingen også med land utenfor EU. Denne internhandelen er ikke omfattet av direktivet. EU-kommisjonen har uttalt at tredjelandsdimensjonen fortsatt skal behandles gjennom nasjonal lovgivning og bilaterale

---

²¹ Se 2011 direktivet art. 8: «The provisions of this Directive shall apply notwithstanding any provision to the contrary in any agreement concluded between Member States»

skatteavtaler.²² Det er derfor knyttet stor usikkerhet til hvordan et europeisk MNE med aktivitet i et tredjeland vil bli påvirket dersom CCCTB blir implementert.

4.2 Effekten av en trinnvis implementering

Det nyeste forslaget skiller seg ut fra tidligere forslag ved at det skal gjennomføres i to trinn. Dette kan føre til at medlemslandene blir enige om CCTB-, men ikke CCCTB-reglene. Uten konsolidering vil en skattereform i EU kun bety en endring i beregning av skattegrunnlag, hvor enkelte fradrag er betydelig mer generøse enn det tidligere direktiv har foreslått. Norge er tett knyttet til EU gjennom EØS-avtalen, hvilket gir Norge tilgang til EUs indre marked. EØS-avtalen omfatter imidlertid ikke direkte- og indirekte skattespørsmål. Derfor vil Norge ha frihet til å velge om de ønsker å tilpasse seg utviklingen i beregning av skattegrunnlag (første steg).

Første problemstilling tar for seg nye elementer i beregningen av skattegrunnlaget. Ved å fokusere på effekten av økte «superfradrag» og innførelse av et AGI-fradrag i EU, diskuterer vi hvordan Norge vil respondere på en slik skattereform og hvordan de ulike utfallene vil påvirke norske selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU.

En felles konsolidering (andre steg) er ikke EØS relevant, og Norge vil dermed ikke bli omfattet av CCCTB-direktivet dersom det innføres i EU. Det betyr at et norsk selskap ikke vil ta del i fordelingen av det konsoliderte inntektsgrunnlaget. Dersom Norge ønsker å inkluderes i CCCTB, må det i tilfelle skje gjennom et tillegg i EØS-avtalen. Blir skattereformen innført i 2021, vil et MNE med aktivitet i EU måtte forholde seg til et helt annet regelsett, både når det gjelder beregning av skattegrunnlag og konsolidering. Hvordan nye tilpasningsmuligheter vil påvirke norske mor- og datterselskaper er derfor en sentral del av den andre problemstillingen.

---

²² Se CCTB-direktivets «explanatory memorandum» punkt 5 s. 9

5.0 Forsknings spørsmål

Som beskrevet innledningsvis har vi på bakgrunn av den trinnvise implementeringen av den planlagte skattereformen i EU (CCTB i 2019 og CCCTB i 2021) valgt å definere to problemstillinger:

1 Hvilken betydning vil en implementering av CCTB-reglene i 2019 ha for et norsk selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU?

For å svare på dette finner vi det hensiktsmessig å analysere følgende underproblemstillinger:

1.0 Hvilke konsekvenser kan CCTB-reglene gi for det norske skattesystemet?

1.1 Hvordan vil de ulike konsekvensene påvirke et norsk selskap?

2 Hvilken betydning vil en implementering av CCCTB-reglene i 2021 ha for et norsk selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU?

Dette søker vi å finne svar på ved å analysere det fra henholdsvis et norsk datter- og morselskap sitt perspektiv. Følgende underproblemstillinger blir derfor formulert:

2.0 Hvordan vil CCCTB-reglene påvirke et norsk datterselskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU?

2.1 Hvordan vil et norsk morselskap med aktivitet i EU tilpasse seg CCCTB for å spare skatt?

6.0 Metode og data

Denne oppgaven består hovedsakelig av juridisk metode. Analysen tar utgangspunkt i lovverk og analyserer dette. I løpet av prosessen har vi hatt flere diskusjoner med advokat Hans Kristian Nygaard, KPMG og advokat Einar Riddervold hos PwC, begge med omfattende erfaring fra nasjonal og internasjonal skatterådgivning. I tillegg har vi besøkt Finansdepartementet ved Trude Steinnes Sønvisen. Analysen er derfor i stor grad komplementert med innsikten vi har tilegnet oss gjennom disse samtalene. I tillegg har vi inkludert annen relevant litteratur der det har vært hensiktsmessig. Vi har ikke foretatt noen formelle intervjuer, men i stedet hatt flere uformelle diskusjoner med fagpersonene. Denne fremgangsmåten har vi valgt fordi vi tror den gir mest ærlige svar, samtidig som det har gitt grunnlag for dialog og oppfølgingsspørsmål.

Det har vist seg at fagpersonenes personlige synspunkter relatert til CCTB og Norges eventuelle tilpasning (problemstilling 1) har variert veldig. Å spå fremtiden er selvsagt svært utforende, noe de selv også har gitt uttrykk for. Selv om deres kunnskap på mange måter er objektivt relatert til deres rolle som fagfolk, mener vi likevel deres subjektive tolkninger av forslaget i stor grad har bidratt til at vi kan utrede et realistisk bilde av hva som kan forventes dersom forslaget blir implementert i 2019. Når det gjelder nye tilpasningsmuligheter for et MNE i forhold til en felles konsolidering (problemstilling 2), har deres meninger vist seg å være langt mer sammenfallende. Dette mener vi styrker validiteten i denne delen av oppgaven.

Basert på samtalene er vår oppfatning at CCTB med stor sannsynlighet kan bli gjennomført, men det knyttes usikkerhet til om CCCTB vil få tilstrekkelig oppslutning. En mulig løsning er derfor at implementeringen stopper etter første steg. Når det er sagt, vil ikke dette bli nærmere analysert. Hensikten med denne oppgaven er kun å forske på hva det vil bety dersom CCTB og CCCTB blir gjennomført.

7.0 Første steg - Analyse av CCTB

Som forskningsspørsmålene legger opp til er analysen to-delt. Første del av analysen tar for seg hvordan en implementering av CCTB-direktivet vil påvirke norske MNEs med aktivitet i EU. Dersom skattereformen blir innført, vil det bety at medlemslandene må forholde seg til to forskjellige skattesystemer ettersom det fortsatt vil være selskaper som ikke tar del i CCTB.

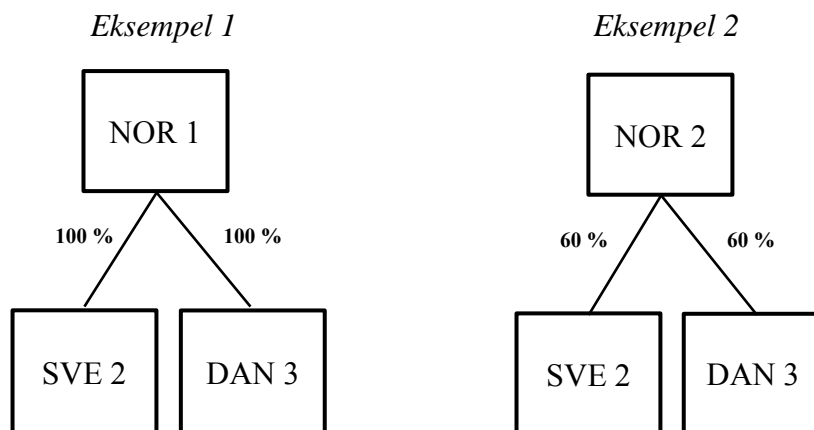
7.1 CCTB og Norge

Skal CCTB innføres i Norge, må EØS-avtalen endres. Ettersom en endring av EØS-avtalen virker lite sannsynlig, vil en eventuell tilpasning foretas gjennom en frivillig justering av dagens system. Et alternativ er å innføre et lignende system parallelt med dagens eksisterende lovverk, på samme måte som medlemslandene må forholde seg til CCTB-reglene og det nasjonale lovverket. To regelsett er imidlertid mer administrativt krevende enn kun å forholde seg til ett system. Dette gir grunn til å foreslå at Norge eventuelt vil justere dagens skatteregler, fremfor å lage et to-sporet skattesystem.

Den første delen av analysen tar for seg hvordan Norge vil respondere på en innførelse av CCTB i EU, med fokus på EU-kommisjonens forslag om «superfradrag» for kostnader til forskning og utvikling, samt fradrag for vekst og investeringer («Allowance for Growth and Investment» - AGI). Videre utredes hvilke konsekvenser de forskjellige utfallene vil ha for norske selskaper.

7.2 CCTB og norske selskap

Ifølge SSB (2017a) var 2.4 prosent av alle foretak i norsk næringsliv i 2014 utenlandsk kontrollerte (mest nylig oppdaterte tall). Av disse var 80 prosent av morselskapene hjemmehørende i EU, der Sverige kontrollerte klart flest (30 prosent) etterfulgt av Danmark (12.9 prosent) og Storbritannia (9.8 prosent). EUs andel av norskkontrollerte foretak i utlandet var i 2014 på 57 prosent (SSB, 2017b). CCTB-omfanget relatert til norskkontrollerte selskap i EU kan bli illustrert ved følgende eksempler:

I det første eksempelet vil både det svenske og danske datterselskapet automatisk bli rammet av CCTB-reglene dersom den totale omsetningen i konsernet (inkludert det norske selskapet) overstiger 750 millioner euro. Dette er ikke tilfelle i det andre eksempelet ettersom både det svenske og danske selskapet ikke oppfyller EU-kommisjonens kriterier som datterselskap. Kravet om 75 prosent eierskap er ikke møtt. Basert på norske konsernregler er kriteriene tilfredsstillt ettersom det norske morselskapet har bestemmende innflytelse på generalforsamlingen i begge datterselskapene. Konsern med mindre enn 750 millioner euro i omsetning vil ikke automatisk bli rammet av CCTB, men vil ha mulighet til å frivillig søke om å innordnes etter reglene, gitt at eier- og kontrollkravet er møtt. Dette betyr at dersom det danske selskapet velger å anvende CCTB reglene, kan det svenske selskapet individuelt treffe sin egen beslutning.

Med frie kapitalbevegelser innenfor EØS vil investeringer i Norge konkurrere om den samme kapitalen som investeringer i mange andre land. Finansdepartementet har uttalt at denne konkurransen trolig vil være størst mellom investeringer i Norge og tilsvarende investeringer i våre naboland.²³ Selv om CCTB-direktivet inneholder regler som i mange tilfeller vil gi et redusert skattegrunnlag er det flere faktorer enn skatt som vil påvirke det samlede investeringsnivået i Norge.

7.3 «Superfradrag» for FoU-kostnader

Frdrag for FoU-kostnader i norske selskaper er regulert i skattelovens § 6–25. Kostnader til egen forskning og utvikling som er knyttet til konkrete prosjekter som kan bli eller har blitt til driftsmidler, skal behandles som en del av kostprisen for

²³ Se blant annet meld. ST 4 (2015-2016) s. 34

vedkommende driftsmiddel. Bestemmelsen omfatter både fysiske og immaterielle driftsmidler som for eksempel patenter og varemerker. Aktiveringsplikt forutsetter at driftsmidlene har en sannsynlig levetid på minst tre år. Om kostnadene skal fradragsføres direkte eller må aktiveres, kan naturligvis ha store skattemessige konsekvenser. Det norske skattesystemet har siden 1982 benyttet saldosystemet som hovedregel for avskrivninger og er godt innarbeidet i næringslivet og i Skatteetaten.

7.3.1 Norges satsing på FoU

I 2002 ble Norges største satsning på FoU i næringslivet lansert. Ordningen kalles skatteFUNN og går ut på at en prosentvis andel av kostnader til FoU gir direkte fradrag i skatt. For å oppnå fradrag kreves det godkjenning fra Norges Forskningsråd. Med hjemmel i skattelovens § 16-40 og tilhørende forskrift får SMEs²⁴ 20 prosent fradrag, mens tilsvarende fradrag for store bedrifter er 18 prosent. Kostnader til egenutført FoU har en ramme på 25 millioner kroner per inntektsår, mens innkjøpt FoU fra godkjente FoU-institusjoner har en ramme på 50 millioner kroner. Summen av egenutført og innkjøpt FoU er begrenset til 50 millioner kroner (Norges Forskningsråd, 2017).

En fordel med ordningen er at innkjøpt FoU kan fradragsføres. Slike eiendeler er i EU-kommisjonens forslag ikke fradragsberettiget.²⁵ Dersom et selskap går med underskudd, kan norske selskaper få utbetalt FoU-fradraget dersom det ikke kan benyttes mot overskudd samme år. EU-kommisjonens forslag gir ikke mulighet for dette, og underskudd må dermed fremføres til senere år. SkatteFUNN-ordningen fremstår likevel på langt nær like generøs som «superfradraget» EU-kommisjonen har foreslått. Nedenfor listes tre faktorer som tydeliggjør dette:

- 1) I Norge kreves det godkjenning fra Forskningsrådet. Dette i seg selv fører til at flere bedrifter enten kan avstå fra å søke eller ikke rekke å søke innen fristens utløp. EU-kommisjonen legger ikke opp til en lignende søknadsprosess. Egenutført FoU kan fradragsføres direkte på vanlig måte.

²⁴ FSFIN § 16-40 sin definisjon av SME: mindre enn 250 årsverk, 50 millioner euro årlig omsetning, 27 millioner euro årlig balansesum, samt uavhengighet.

²⁵ Se CCTB direktivet art 4 nr. 19. Immaterielle eiendeler som kan bli verdsatt uavhengig, og som brukes i virksomheten for å produsere, vedlikeholde eller sikre inntekt for mer enn 12 måneder, unntatt der anskaffelsesverdi er mindre EUR 1000. Forslaget må tolkes dithen at innkjøpt FoU skal aktiveres, og avskrives etter art. 33 første ledd bokstav e

- 2) CCTB-direktivets bestemmelser innebærer at store og mellomstore selskaper får et tilleggs fradrag på henholdsvis 50 og 100 prosent. Satsene i skatteFUNN-ordningen på 18 og 20 prosent er betydelig lavere.
- 3) Forskningsprosjekter er ofte tilknyttet konkrete prosjekter, hvilket betyr at fradraget på enten 18 eller 20 prosent ikke vil være et tilleggs fradrag ettersom kostnadene til prosjektet da skal behandles som en del av kostprisen for vedkommende driftsmiddel. Slike eiendeler er i utgangspunktet ikke avskrivbare og vil derfor ikke redusere det fremtidige skattegrunnlaget i form av høyere avskrivninger. Dette gjelder eksempelvis varemerker, firmanavn og konsesjoner. Ett unntak er imidlertid gjort ved tidsbegrensede rettigheter (typisk patenter), som kan avskrives lineært over driftsmidlets levetid.²⁶

I så måte fremstår det norske skattesystemet som et betydelig hinder for å legge FoU-aktiviteter til Norge. Finansdepartementet har en rekke ganger gitt uttrykk for at de ikke ønsker å benytte skattesystemet til å «subsidiere» visse typer aktiviteter, som FoU.²⁷ Skattelette for enkelte næringer blir svært synlig fra utsiden, og store forskjellsbehandlinger i norsk næringsliv er uønsket ettersom Finansdepartementet ønsker at det norske skattesystemet skal oppleves som rent og rettferdig. Mindre skatt vil også bety tapte inntekter for staten som må innhentes på andre måter dersom det ikke skal gå på bekostning av velferdsgodene som tilbys i Norge. EU-kommisjonen anslår at et «superfradrag» på 100 prosent vil redusere skatteinntekter i EU på rundt 5 prosent.²⁸

7.3.2 Norsk forskningsmiljø

Forskningsbarometeret er Stortingets egen måling på hvor godt det norske forskningsmiljøet er. Fra Stortingets side er det et mål å kunne belyse produktiviteten til norsk forskning ut i fra innsats. For å sikre kontroll og kvalitet ser man til naturlige sammenligningsland. Forskningsbarometerets målinger er derfor ivaretatt fra gjennomsnittstall fra EU- og OECD-data av svensk, dansk, finsk, nederlandsk og østerriksk forskning (Regjeringen, 2016).

---

²⁶ Se sktl. § 14-50

²⁷ Se blant annet NOU:14 punkt 10.5 s. 260

²⁸ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 154

Utvikling av immaterielle eiendeler krever tilgang på kompetent arbeidskraft og infrastruktur, og Norges satsning på forskning er i stor grad relatert til disse faktorene. Norge har flere årsverk til FoU i forhold til antall sysselsatte enn gjennomsnittet i EU. Sammenlignet med de andre landene i Forskningsbarometeret er det relative antallet FoU-årsverk per sysselsatt i Norge på nivå med Østerrike og Nederland, men lavere enn i de andre nordiske landene. Over tid har Norge utviklet et solid utdanningssystem som gir grunnlag for basisforskning gjennom universiteter som Norges teknisk-naturvitenskap universitet (NTNU) og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Norges andel av utdannede med høyeste utdanningsnivå (master og ph.d.) ligger imidlertid under gjennomsnittet i OECD og lavere enn i de andre nordiske landene (Kunnskapsdepartementet, 2017, ss. 17-20).

Resultatet fra forskningen måles etter formidlet publisering. Antall publiserte artikler fra norske forskere har økt betydelig fra perioden 2005-2007 til 2012-2014, men i forhold til innbyggertall ligger Norge fremdeles et godt stykke bak Sverige og Danmark. Den vitenskapelige relevansen og kvaliteten i forskningen måles etter antall siteringer fra utenlandsk forskning. Norske artikler siteres hyppigere enn gjennomsnittet for verdensproduksjonen av artikler, og i de siste årene på samme nivå som artikler fra Sverige, Finland og Østerrike. Dette er imidlertid langt bak Danmark og Nederland som er blant de fremste landene i verden på denne indikatoren (Kunnskapsdepartementet, 2017, ss. 31-38).

Det norske forskningsmiljøet fremstår derfor som konkurransedyktig i forhold til EU, men målingene avslører at det ikke eksisterer noe konkurransefortrinn i favør Norge når det gjelder forskning i blant annet Norden, Østerrike og Nederland. Tatt i betraktning at norske selskaper i stor grad kjemper om den samme kapitalen som andre nordiske land, vil «superfradrag» i EU ytterligere favorisere FoU-investeringer i våre naboland. Dette underbygges av tall fra Forskningsbarometeret som viser at norsk satsning innenfor foretakssektoren allerede ligger langt tilbake for tilsvarende tall i sammenligningslandene. Investeringer i FoU i næringslivet er betraktelig lavere i Norge enn i sammenligningslandene, og i norsk foretakssektor ble det utført under halvparten av tilsvarende andel FoU i de andre nordiske landene (Kunnskapsdepartementet, 2017, ss. 11-16).

7.3.3 *Konsekvenser for norske selskaper*

Basert på Finansdepartementets tilbakeholdne atferd ved å subsidiere norske selskaper, tyder mye på at regjeringen ikke kommer til å forsøke å tilpasse seg CCTB-direktivs bestemmelser knyttet til FoU-fradrag umiddelbart dersom reglene inntreffer i 2019.

Et norsk morselskap med datterselskaper i EU vil derfor isolert sett ha skatteinsentiver til å flytte forskningsavdelingen sin inn i CCTB-ordningen. Dette er derimot ikke noe som anses som en umiddelbar risiko ettersom denne arbeidskraften i utgangspunktet er svært lite mobil. Eksempelvis vil det ikke være mulig å flytte forskning på norsk sokkel til utlandet. Forskningsavdelingen til selskaper er lokalisert der den er «valgt», avhengig av hva som er tiltenkt og mest hensiktsmessig. På kort sikt virker derfor et slikt scenario urealistisk.

En konsekvens kan være at norske selskaper vil forsøke å re-allokere forskningsavdelingen til CCTB formelt, men fortsette med oppdragsforskning i Norge. Om en slik tilpasning vil kunne kvalifisere til å få «superfradrag» i EU, vil avhenge av en tolkning av CCTB-direktivets bestemmelser om fradragsberettigede kostnader. Ettersom innkjøpt FoU skal aktiveres kan dette tolkes som en indikasjon på at oppdragsforskning ikke kvalifiserer til å få «superfradrag» i CCTB. Forskning på oppdrag tilhører imidlertid en annen kategori, som ikke eksplisitt er behandlet i EU-kommisjonens direktiv. Kostnader tilknyttet oppdragsforskning må derfor tolkes som påløpte kostnader i virksomhetens interesse, som skal bidra til å sikre skatteyder fremtidig inntekt. Slike FoU-kostnader er ifølge direktivet kvalifiserte til å få «superfradrag».²⁹

Det avgjørende blir hvordan rettssystemet tolker disse bestemmelsene i CCTB-direktivet. Anti-misbruksreglene vil kunne avskjære en slik tilpasning ettersom disse reglene særlig retter seg mot kunstige juridiske ordninger som er satt opp for å unngå skatt.³⁰ En slik gjennomskjæring samsvarer imidlertid lite med ordlyden i direktivets bestemmelser om fradragsberettigede kostnader. Mye tyder derfor på at slike tilpasninger vil kunne forekomme.

---

²⁹ Se CCTB-direktivet art. 9 første til tredje ledd

³⁰ Se CCTB-direktivet art. 58

Det forventes at «superfradrag» for kostnader til FoU på sikt vil bidra til å gjøre EU langt mer konkurransedyktig enn de er i dag. IMF anslår en økning i BNP på mellom 2 og 7 prosent.³¹ Dersom rettssystemet tolker direktivet dit hen at tilpasninger vil bli avskåret, vil utfallet på lengre sikt i stor grad belage seg på en vurdering av fordelene norsk næringsliv tilbyr opp mot skatteinsentiver i CCTB. En konsekvens kan være at enkelte forskningsavdelinger til norske selskaper på sikt fases ut til CCTB-området for å spare skatt der dette lar seg gjøre. Ettersom større konsern ofte har forskningsavdelinger i flere land, er resultatene fra Forskningsbarometeret tungtveiende grunner til å antyde at utfasing er et realistisk utfall. Dette vil i så fall medføre en redusert satsning på innovasjon i Norge. Eksempelvis har Norsk Hydro forskningsavdeling i både Norge og Tyskland. Generelt kan det derfor tenkes at når en forsker som arbeider i Norge går av med pensjon, vil konsernet ansette en ny i for eksempel Tyskland. Det samme kan være aktuelt ved selskapsutvidelse. Et selskap kan da i mindre grad velge å ansette folk i Norge dersom stillingen kan utføres like effektivt fra utlandet.

7.3.4 Eksempel på norsk tilpasning

Finansdepartementet vil derfor måtte vurdere den norske konkurransedyktigheten fortløpende, og dersom nødvendig forsøke å tilpasse seg utviklingstrekkene i EU. Det at den norske selskapsskattesatsen er satt ned de siste årene er nettopp et resultat av et politisk press gjennom redusert skattesats hos våre naboland.

Regjeringen kan benytte en rekke virkemidler for å skape flere arbeidsplasser gjennom gründervirksomhet og forskningsinnsats, herunder lavere skattesats for visse aktiviteter eller en mer fordelaktig beregning av skattegrunnlaget. Anta eksempelvis at en gründerbedrift har inntekter på 300 og kostnader på 100. En skattesats på 23 prosent vil da gi en betalbar skatt på 46. Hvis en skal støtte virksomheten gjennom skatt, er det likegyldig om en reduserer skattesatsen til 11,5 prosent eller gir dobbelt fradrag for kostnadene (begge alternativer vil gi en betalbar skatt på 23). Dersom sistnevnte alternativ er aktuelt, vil det være naturlig å gjøre fradrag for FoU-kostnader mer lik reglene i CCTB-direktivet.

Dersom det blir aktuelt å justere det norske skattesystemet, vil trolig fradrag for FoU-kostnader fortsatt være basert på skatteFUNN og godkjenning fra Forskningsrådet med

---

³¹ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 61

et totalt maksimalt fradraggrunnlag på 50 millioner kroner. Det vil nok imidlertid bli innført terskler for at reglene skal komme til anvendelse, tilsvarende dagens rentebegrensingsregel med en terskel på 5 millioner kroner. Det kan også komme skatteregler tilknyttet for eksempel omsetning og eierandel. Kort oppsummert er det mulig å justere fradragene i skatteFUNN-ordningen mer lik «superfradragene» i CCTB-direktivet, men nyanser knyttet til:

- **Terskler:** For eksempel, store (mellomstore) selskaper får 50 prosent (100 prosent) fradrag for beløp som ikke overstiger 5 millioner kroner og 25 prosent fradrag for resterende
- **Maksimalt fradrag:** Beholde det maksimale fradraggrunnlaget på 50 millioner kroner
- **Omsetning:** For eksempel, kun virksomheter med omsetning som overstiger 100 millioner kroner omfattes av reglene
- **Eierandel:** For eksempel, krav om at en eier minst 90 prosent av selskapene i konsernet som omfattes av reglene

Betydningen en slik løsning kan få for et norsk selskap kan illustreres ved følgende eksempler:

Eksempel 1: Base-scenario

Anta at NOR 1 er en mellomstor bedrift som bruker 9 millioner til forskning og utvikling, hvorav 3 millioner er kostnader til egenutført FoU som er godkjent av Forskningsrådet, mens 6 millioner er kostnader til innkjøpt FoU fra godkjente FoU-institusjoner. Det forutsettes at egenutført FoU oppfyller kriteriet til å bli aktivert. Følgelig skal begge driftsmidlene aktiveres, men skatteFUNN-ordningen gir selskapet anledning til å fradragføre 20 prosent av samtlige kostnader. Ervervet goodwill kan avskrives etter saldometoden med 20 prosent.³²

Ordinær fradragføring		0
Skattefradrag	<i>(20 pst. av 9 millioner)</i>	1.8 MNOK
Samlet fradrag		1.8 MNOK
<i>Økt avskrivning</i>	<i>(20 pst. av 6 millioner)</i>	<i>1.2 MNOK</i>

³² Se sktl. § 14-43 første ledd bokstav b

Totalt vil NOR 1 få et samlet fradrag på 1.8 millioner kroner. Kun ervervet goodwill vil øke fremtidige skattemessige avskrivninger.

Eksempel 2: CCTB i 2019

Dersom selskapet i stedet er skattemessig hjemmehørende i EU vil selskapet ha mulighet til direkte å fradragsføre egenutviklet FoU-kostnader,³³ og i tillegg få et «superfradrag» på 100 prosent av kostnadene. Innkjøpt FoU skal aktiveres og avskrives med like store beløp over 15 år dersom levetiden ikke kan fastsettes.³⁴ Det totale skattefradraget vil dermed bli betydelig større:

Ordinær fradragsføring		3 MNOK
Superfradrag 1	<i>(100 pst. av 3 millioner)</i>	3 MNOK
Samlet fradrag		6 MNOK
<i>Økt avskrivning</i>	<i>(6 millioner/15 år)</i>	<i>400 TNOK</i>

Totalt vil selskapet få et samlet fradrag på 6 millioner kroner. Innkjøpt FoU aktiveres og avskrives med like store beløp hvert år. Dette beløpet vil være 400 tusen kroner dersom perioden settes til 15 år.

Eksempel 3: Norsk fremtidig tilpasning

Norge velger å gjøre endringer for å tilpasse seg, kan betydningen for NOR 1 illustreres ved et siste eksempel:

Ordinær fradragsføring		0
Superfradrag 1	<i>(100 pst. av de første 5 millioner)</i>	5 MNOK
Superfradrag 2	<i>(25 pst. av resterende 4 millioner)</i>	1 MNOK
Totale fradrag		6 MNOK
<i>Økt avskrivning</i>	<i>(20 pst. av 6 millioner)</i>	<i>1.2 MNOK</i>

Totalt vil NOR 1 få et fradrag på 6 millioner, altså et samlet fradrag tilsvarende det selskapet ville fått dersom det var hjemmehørende i EU. Fremtidige avskrivninger vil

³³ Både forskning uten noen spesiell anvendelse (grunnforskning) og anvendt forskning kan fradragsføres direkte. Se CCTB-direktivet art. 4 nr. 11

³⁴ Se CCTB-direktivet art. 33 første ledd bokstav e

være det samme som i base-scenarioet. Det vil med andre ord skattemessig ha liten betydning for selskapet om det er hjemmehørende i Norge eller i EU (bortsett fra ulike skattesatser).

Majoriteten av empiriske undersøkelser konkluderer med at en kostnadsføring-basert behandling av FoU-aktiviteter øker investeringsviljen til innovasjon hos selskaper. EU-kommisjonen anslår at et tilleggs fradrag på 100 prosent vil øke investeringer i FoU med 17 prosent i EU.³⁵ Effektiviteten av økte fradrag vil imidlertid variere med de nasjonale selskapskattesatsene, hvor en høyere skattesats vil øke fordelene ved økte fradrag. Ettersom den norske selskapskattesatsen er høyere enn gjennomsnittet i EU, er det ikke utenkelig et slikt fradrag vil gi lik (og kanskje høyere) investeringseffekt på FoU i Norge.

I dag benytter flere EU-land patent-bokser som gir liten skatt på royalty inntekt fra FoU-eiendeler. Disse regimene er imidlertid kontroversielle i EU og vil ikke være tillatt under CCTB. Sverige har tidligere vurdert en slik løsning, men den svenske Företagsskattekomiteen vurderte økte kostnader som et bedre verktøy til å fremme FoU.³⁶ «Superfradraget» skal erstatte patent-boksene og vil derfor høyst sannsynlig øke den samlede satsingen på innovasjon i EU. Forskning viser at input-relaterte insentiver stimulerer til investeringer i FoU mer effektivt enn patent-bokser.³⁷

Om innføring av «superfradrag» i EU vil resultere i en redusert satsning på innovasjon i Norge gjenstår selvfølgelig å se, men insentivene foreligger, i hvert fall i teorien. Derfor kan Norge se seg nødt til å tilpasse seg utviklingen dersom det viser seg å være tilfelle.

7.4 Fradrag for vekst og investeringer - AGI

Med et mål om å styrke investeringslysten ytterligere i norsk næringsliv, samt å fjerne den ulike skattemessige behandlingen av gjeld og egenkapital som gir utenlandske eiere rom for tilpasning, har Finansdepartementet tidligere vurdert en lignende modell – ACE.³⁸ Forskjellen på ACE og AGI er at ACE-modellen innebærer et årlig fradrag

³⁵ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 58

³⁶ Se SOU 2012: 66 s. 57

³⁷ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 28

³⁸ Se blant annet Meld. St 4 (2015-2016) punkt 5.2.1 s. 42 og NOU 2014: 13 punkt 5.3.2 s. 128

basert på all egenkapital som selskapet er finansiert med, mens AGI-modellen baseres på utviklingen i egenkapitalen. I motsetning til ACE, innebærer AGI at ny kapital kun kan fradragsføres én gang. EU-kommisjonen mener en slik modell i større grad nøytraliserer dagens debt-bias finansiering (insentiver til gjeldsfinansiering), ettersom ACE gir flere muligheter til å utnytte modellen til skatteplanlegging.³⁹

7.4.1 *Utfordringer ved AGI-modellen*

Flere skatteutvalg har tidligere vurdert det som svært administrativt krevende å innføre et fradrag knyttet til egenkapital i norske selskaper. Et viktig motargument er den tette integrasjonen mellom skatteleggingen av selskap og personer i Norge. Dersom selskapene skal gis fradrag for AGI, bør personlige aksjonærene skattlegges for en tilsvarende «AGI-inntekt» dersom systemet samlet sett skal være nøytralt. Hvis ikke kan det tenkes at en person låner penger i banken og skyter det inn som egenkapital i selskapet. Man vil da oppnå dobbeltfradrag; først rentefradrag på personlig hånd og deretter AGI-fradrag i selskapet. En mulig løsning er å beskatte alternativavkastningen på personlig hånd uten skjerming. Alternativt kan det innføres en egen kapitalinntektskatt i kombinasjon med et justert skjermingsfradrag i aksjonærmodellen.

Det vil i tillegg oppstå særskilte problemstillinger knyttet til å definere skjermingsgrunnlaget for utenlandske selskaper som drives gjennom en norsk filial. Slike virksomheter har begrenset skatteplikt til Norge.⁴⁰ Det skytes ikke inn et formelt innskudd, og overføringer fra den norske virksomheten skjer ikke i form av utbytte eller tilbakebetaling av innbetalt kapital. Når disse størrelsene i praksis ikke eksisterer, vil det være utfordrende å fastsette skjermingsgrunnlaget. Et alternativ er å ta utgangspunkt i skattemessige verdier av eiendelene som er knyttet til virksomheten. Dersom egenkapitalen beregnes forskjellig for filialer av utenlandske selskap og for norske aksjeselskap, vil det imidlertid oppstå et spørsmål om dette kan være i strid med EØS-avtalen.

Et AGI-fradrag vil fremme insentiver til å plassere eiendeler av mer privat art, og som hovedsakelig brukes av eierne, i selskapet. Dette vil øke grunnlaget for å beregning av AGI. Det må derfor vurderes om det er behov for tiltak til å motvirke at aksjonærer

³⁹ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 53

⁴⁰ Se sktl. § 2-3 første ledd bokstav b

anskaffer eiendeler i selskapet som er ment til privat bruk, og om det er behov for særregler som unntar slike eiendeler fra skjermingsgrunnlaget. AGI vil også fremme interesser til å omgjøre «gammel» egenkapital til ny egenkapital. Dette kan gjøres ved å tilbakebetale kapital før årsskiftet AGI innføres, for så å skyte inn ny egenkapital rett etter årsskiftet.

Dette gir grunnlag for å hevde at AGI vil bli gitt med umiddelbar virkning slik at skatteyder ikke skal få tid til å sette egenkapitalen så lav som overhodet mulig for å tilpasse seg reglene. Alternativt kan myndighetene sette egenkapitalen til 0 det året forslaget blir kjent, men rent selskapsrettslig vil dette være vanskelig å gjennomføre. Dette skyldes at Norge har strenge regler om at egenkapitalen til enhver tid skal være forsvarlig.⁴¹

AGI-fradraget skal etter CCTB-direktivet bli beregnet ved økningen i egenkapitalen multiplisert med en rente over en rullerende 10-års periode. Renten skal utelukkende være fastsatt med utgangspunkt i 10 års euro-obligasjoner. I så måte tar ikke AGI hensyn til risikoen i innskuddet på samme måte som et låns transjer har forskjellig rentesats. Både aksjekapital (bundet egenkapital), og preferansekapital og opptjent egenkapital (fri egenkapital) skal behandles likt.

Det vil ofte være store forskjeller mellom et selskaps lånekostnad og 10-årige statsobligasjoner. Dette innebærer at AGI ikke helt tar bort insentivene for gjeldsfinansiering. Dersom Norge innfører et tilsvarende fradrag vil det trolig være for administrativt krevende å bruke selskaps-spesifikke lånerenter. Praktiske hensyn tilsier derfor at en felles skjermings-rente for alle selskap vil foretrekkes, på samme måte som CCTB-direktivet foreslår. Fradrag for gjeld bestemmes av en avtalt rente mellom investor og selskap, mens myndighetene vil regulere fradrag for egenkapital. Dette fører til at fradraget ikke vil være helt nøytralt utformet slik som hensikten er og kan dermed resultere i at gjeld fremdeles vil være en foretrukken finansieringskilde.

---

⁴¹ Se aksjeloven/allmennaksjeloven §§ 3-4 og 3-5. Selskapet skal til enhver tid ha egenkapital som er forsvarlig i forhold til risiko, arten og omfanget mv. av virksomheten. Det er samtidig krav om handleplikt når egenkapital er lavere enn det som betraktes for å være forsvarlig

7.4.2 *Norsk skatterett og internasjonale utviklingstrekk*

Finansdepartementet har ved flere anledninger uttalt at den internasjonale utviklingen er viktig i forbindelse med utredninger av det norske skattefundamentet, blant annet innen merverdiavgift hvor det ofte fremheves som et selvstendig poeng at de norske reglene i størst mulig grad samsvarer med EUs VAT-direktiv. Imidlertid har Finansdepartementet til nå ikke vært spesielt opptatt av hva andre land foretar seg innenfor inntektsskatt. Eksempelvis har de lagt liten vekt på andre lands avskrivningsregler for å bedre enkelte næringers konkurransevilkår.⁴² Saldosystemet er godt innarbeidet i norsk næringsliv og har betydelige administrative fordeler sammenlignet med lineære avskrivninger. Det viktigste er at norsk skattesystem er robust. Derfor vil Norge trolig ikke innføre et AGI-fradrag umiddelbart dersom CCTB inntrer. I stedet kan de ved fremtidige norske skattereformer se til hva EU gjør slik at man kan få en gradvis tilpasning over flere år.

7.4.3 *Den norske rentebegrensingsregelen*

Dersom et lignende fradrag blir vedtatt i Norge, vil det være helt nødvendig å behandle det i sammenheng med en resultatorientert rentebegrensingsregel. Det norske regelverket nekter i dag fradragsretten på netto interne rentekostnader utover 25 prosent av skattemessig EBITDA. EBITDA beregnes som skattemessig resultat før skatt pluss netto skattemessige rentekostnader og skattemessige avskrivninger. Både ekstern og intern gjeld danner grunnlag for netto rentekostnader, men det er kun fradrag for netto interne rentekostnader reglene nekter for. Terskelbeløpet er på 5 millioner kroner årlig, hvilket betyr at selskaper med netto rentekostnader på mindre enn 5 millioner kroner årlig er fritatt regelen. Ettersom kun rentekostnader til nærstående avskjæres blir ikke eksterne rentekostnader i seg selv gjenstand for avskjæring, men kan redusere fradragsmulighetene for interne rentekostnader.

Finansdepartementet publiserte 4. mai 2017 et høringsnotat om endringer i den norske rentebegrensingsregelen. Dette innebærer å utvide reglene til også å omfatte ekstern gjeld. Mye tyder derfor på at rentebegrensingsregelen vil endres fra og med inntektsåret 2018, uavhengig om det i fremtiden innføres et AGI-fradrag i norsk skatterett. I likhet med CCCTB-direktivets rentebegrensingsregel, retter forslaget til

---

⁴² Se eksempelvis Meld. St. 4 (2015-2016) punkt 2.2.6 s. 21

Finansdepartementet seg kun mot selskaper som er en del av et internasjonalt konsern. Rene norske konsern vil således ikke bli rammet. Forslaget innebærer imidlertid at skatteyter kan bli unntatt regelen dersom forholdet mellom egenkapital og gjeld i den norske delen av konsernet er lik eller høyere enn forholdet mellom egenkapital og gjeld i konsernet som helhet. En slik unntaksregel eksisterer ikke i EU-kommisjonens direktiv.

Scheel-utvalget har også tidligere foreslått å endre rentebegrensningsregelen slik at alle renter, inkludert renter betalt til uavhengige långivere, skal kunne avskjæres. Dette er begrunnet i at dagens skatteplanlegging, i form av overskuddsflytting, skjer ved å utnytte at fradragsbegrensningens bestemmelser om sikkerstillelse fra nærstående påvirkes ulikt, avhengig av om morselskapet i konsernet befinner seg i Norge eller i utlandet.⁴³ Når et tynt kapitalisert datterselskap i Norge har høyere gjeldsgrad enn det kan betjene, kreves det normalt en garanti fra morselskapet i utlandet. En slik sikkerhetstillelse karakteriseres som et internt lån. Tilfeller der lån gis med sikkerhet i underliggende selskap og eiendeler er derimot unntatt. I slike tilfeller betraktes lånene som eksterne renter og avskjæres derfor ikke. Dette har EU-kommisjonen tatt i betraktning, og rentebegrensningsregelen i CCTB-direktivet avskjærer derfor både intern og ekstern gjeld. Dagens norske rentebegrensningsregel kan illustreres med følgende eksempel:

Eksempel 1: Dagens rentebegrensningsregel:

Anta at NOR 1 er et norsk morselskap som skyter inn egenkapital i datterselskap SVE 2. Det svenske selskapet er ikke skattepliktig til Norge. NOR 1 har rentekostnader fra banken på 340 og interne rentekostnader på 60 fra SVE 2. Dersom NOR 1 har skattemessig inntekt på 800 og skattemessig avskrivninger på 100, vil rentebegrensningsregelen ramme selskapet slik:

---

⁴³ Se NOU 2014: 13 punkt 8.3.2 s. 218

Skattemessig inntekt		800
Skattemessig avskrivning		100
Lånekostnader, herav interne 60		400
EBITDA		1300
Fradragsprosent av EBITDA		25 pst.
Rentefradragsramme		325
Nektet fradrag	(400-325 = 65), men begrenset til interne renter	60
Totalt fradrag	(400-60)	340

7.4.4 Eksempel på norsk tilpasning

Dersom et fradrag for vekst og investeringer innføres i Norge, vil rentebegrensingsregelen være linket til fradragsretten for AGI. Koblingen kan være at både AGI og rentekostnader behandles felles under rentebegrensingsregelen eller at det blir to forskjellige regelsett. Eksempelvis ved 30 prosent egenkapital og 70 prosent gjeld vil AGI utgjøre 43 prosent (30 / 70) av tillatte rentefradrag. Det vil da være helt naturlig at også eksterne renter inkluderes i regelen. Betydningen kan illustreres ved følgende eksempel:

Eksempel 2: Fradragsretten for AGI linket til ny rentebegrensingsregel:

Anta nå at NOR 1 blir omfattet av et AGI-vedtak i 2019, og egenkapitalbasen er 10 000 i slutten av 2018. Dersom AGI renten er 3 prosent skal årlige fradrag beregnes slik:

<u>År</u>	<u>Egenkapital</u>	<u>AGI (3pst.)</u>
2018 (referanseår)	10 000	
2019	20 000	300
2020	30 000	600
2021	10 000	0
2022-2028	30 000	600
2029	30 000	300

I 2019 vil fradraget bli 300 ettersom egenkapitalen øker med 10 000 relativt til 2018 (20 000 - 10 000). I 2020 vil fradraget bli 600 ettersom egenkapitalen øker med 20 000 (30 000 - 10 000) sammenlignet med 2018. I år 11 (2029) er 10-års perioden over, og

egenkapitalen skal derfor sammenlignes med 2019 nivå. Det betyr at fradraget i 2029 vil bli 300 (30 000 - 20 000). Dersom både AGI og gjeld behandles felles under rentebegrensningsregelen (og ikke to forskjellige regelsett), vil fradragsbegrensningens betydning for NOR 1 bli slik:

Skattemessig inntekt		800
Skattemessig avskrivning		100
Lånekostnader, herav interne 60		400
AGI		300
<u>EBITDA</u>		<u>1600</u>
Fradragsprosent av EBITDA		25 pst.
Rentefradragsramme		400
Nektet fradrag	(700-400)	300
Totalt fradrag	(700-300)	400

NOR 1 vil kunne fradragsføre totalt 400 rentekostnader, altså 60 (400 - 340) mer enn hva dagens regelverk tillater.

Empirisk forskning viser at innføring av AGI i EU vil øke investeringer hos SMEs med omtrent 3 prosent.⁴⁴ Om dette vil gjøre Norge mindre attraktivt som investeringsland, vil også avhenge av hvilke skattesatser de enkelte land velger å ha for CCTB-selskapene. Her gir EU-kommisjonen medlemslandene frihet til å velge skattenivå. Dersom eksempelvis Tyskland beholder en skattesats på 30 prosent, vil Norge fortsatt være gunstig med en sats på 23-24 prosent.

Ettersom størrelsen på AGI-fradraget vil avhenge av utviklingen i egenkapitalen, vil utbyttebetalinger redusere AGI. Derfor vil en innføring av AGI i norsk skatterett bidra til å redusere utbytte fra norske selskaper. Dette vil gi en lite heldig innlåsingseffekt som i stor grad vil påvirke personlig eide selskaper (familieselskaper og holdingselskaper osv.). Børsnoterte selskap vil tillegge dette mindre betydning. AGI vil derfor være et tilleggsargument på toppen av utbytteskatten for personlige aksjonærer som vil bidra til at midler beholdes i selskapet fremfor å utdeles som utbytte.

⁴⁴ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 51, hvor det henvises til empiriske undersøkelser av den belgiske ACE-modellen. Det forventes at ACE og AGI vil gi lik effekt på investeringer, men at ACE-modellen i større grad også vil fremme skatteplanlegging

7.5 *Kapittelkonklusjon*

I dette kapitlet har vi utredet hvilken betydning en implementering av CCTB-direktivet i 2019 vil ha for et norsk selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU. Følgende underproblemstillinger formulert:

Hvilke konsekvenser kan CCTB-reglene gi for det norske skattesystemet?

Hvordan vil de ulike konsekvensene påvirke et norsk selskap?

Analysen viser at Norge ikke kommer å tilpasse det norske skattesystemet umiddelbart dersom CCTB inntre i 2019, verken når det gjelder økte fradrag for FoU-kostnader eller fradrag for vekst og investeringer. Dette er hovedsakelig begrunnet i at vi mener Finansdepartementet til nå har fremstått som lite innovative med hensyn til skatt. De fremtidige konsekvensene vil derfor avhenge av skatteinsentiver i CCTB i relasjon til fordelene norsk næringsliv tilbyr. Norsk næringsliv tilbyr blant annet tilgang på kvalifisert arbeidskraft, en effektiv offentlig administrasjon, god infrastruktur og politisk stabilitet. Spesielt de store børsnoterte selskapene er opptatt av forutsigbarhet hos skattemyndighetene fremfor det samlede skattenivået.

Til tross for dette, indikerer analysen at kvaliteten på norsk forskning ikke vil være tilstrekkelig konkurransedyktig til å nøytralisere CCTBs skatteinsentiver i form av «superfradrag» for FoU kostnader. Dette forsterkes blant annet av at norsk forskning i utgangpunktet ligger på et lavere nivå enn våre naboland. Dersom Finansdepartementet forholder seg passivt til utviklingstrekkene i EU, fremstår utfasing av enkelte eller deler av norske forskningsavdelinger til CCTB-området som en realistisk konsekvens. Ofte er disse eiendelene lite mobile, men konsernet kan likevel tilpasse seg ved å flytte forskningsavdelingen formelt og fortsette med oppdragsforskning i Norge. Ordlyden i CCTB-direktivets bestemmelser gir grunnlag for å hevde at dette vil kunne kvalifisere til å få «superfradrag» i EU.

Dette vil kunne skape et politisk press i retning av å gjøre det norske skattesystemet for selskaper mer fordelaktig. Den foreslåtte justeringen av skatteFUNN-ordningen er spekulativ, men gir samtidig et godt bilde på hvordan justeringer kan dempe en ytterligere skattedifferensieringseffekt. Det at norsk skatterett stiller strenge krav til

ordinær fradragsføring av FoU-kostnader, er et argument for at en slik justering på sikt kan bli nødvendig.

Det er flere utfordringer knyttet til å innføre AGI-fradrag. For det første vil AGI fremme insentiver til å plassere eiendeler som er ment til privat bruk i selskapet. Det vil derfor være behov for særregler som unntar slike eiendeler fra skjermingsgrunnlaget. I tillegg vil skatteyder gis insentiver til å tilpasse seg ved å sette egenkapitalen så lav som mulig før årsskiftet AGI innføres. Dersom AGI innføres i Norge, vil det derfor bli gitt med umiddelbar virkning, slik at skatteyder ikke får mulighet til å tilpasse seg.

Det mest fremtredende motargumentet for å innføre et fradrag tilknyttet egenkapital i norsk skatterett, er at det vil være kompliserende å integrere med aksjonærmodellen. Det vil imidlertid være uheldig for norsk næringsliv dersom slike vurderinger gjør Norge til et mindre attraktivt sted for investeringer i næringsvirksomhet. EU-kommisjonen og IMF's analyser om økt konkurransedyktighet og økonomisk vekst i EU, peker i retning av at dette vil kunne være et realistisk fremtidig scenario. Morselskaper i EU vil isolert sett ha skatteinsentiver til å opprette nye datterselskaper i EU fremfor Norge. Det at et norsk skatteutvalg synes en bestemt skattlegging er kompliserende, er derfor ingen hinder for å på sikt inkorporere «EU-regler» i norsk skatterett. At reglene i EU blir like (bortsett fra skattesatser) vil gjøre det lettere å sammenligne det norske skattefundamentet med det som gjelder for våre naboland og øvrige europeiske konkurrenter.

8.0 Andre steg - Analyse av CCCTB

Denne delen av oppgaven tar for seg hvordan en implementering av CCCTB-direktivet vil påvirke norske MNEs med aktivitet i EU. Dersom CCTB blir vedtatt i 2019, sikter EU-kommisjonen på å innføre konsolidering på tvers av landegrenser fra og med inntaksåret 2021. CCCTB vil redusere de administrative kostnadene for konserner med stor aktivitet i EU, og det forventes at konkurransedyktigheten til EU som helhet vil øke betraktelig. Hvor konkurransedyktig CCCTB faktisk blir, avhenger ikke bare av skattegrunnlagsberegningen og konsolideringsprosessen, men også av hvilke skattesatser de enkelte land velger å anvende for CCCTB-selskapene.

8.1 CCCTB og Norge

Det vil på mange måter være hensiktsmessig at Norge slutter seg til CCCTB, hvor forenklingshensynet for næringslivet og muligheten for konsolidering fremstår som de viktigste fordelene. Dette kan bidra til å gjøre Norge til et mer attraktivt sted for investeringer i næringsvirksomhet.

Isolert sett vil det være mulig å inkludere Norge i CCCTB. Som utredet i første del av analysen vil Norge stå fritt til å innføre mer like regler for beregning av skattegrunnlag, men Norge kan ikke selv bestemme om de ønsker å delta i formelen for fordeling av inntekt mellom landene. Skal CCCTB gjøres gjeldende for Norge, må dette gjøres gjennom et tillegg i EØS-avtalen. I utgangspunktet er dette mulig ettersom både Norge og EU vil kunne oppnå fordeler ved en slik inkludering. Trolig vil det i så fall avhenge av at Norge får beholde særskattesystemet for petroleumsutvinning (og for kraftproduksjon). EU-Kommisjonens forslag legger opp til at slike unntak er mulig.⁴⁵

Det er imidlertid mye som tilsier at Norge kommer til å stå utenfor CCCTB. Et viktig argument er «one-stop-shop» tilnærmingen som Kommisjonen foreslår, hvor kun ett land gjennomfører konsolideringsprosessen. Med base i at norske selskaper ofte verdsetter forutsigbarhet, har Norge erfaringsmessig ikke inngått avtaler og forhandlinger med land hvor det foreligger store språk-barrierer, samt vesentlige avvik i skatteregler og arbeidspraksis. Trolig vil Norge kun være villig til at «one-stop-shop»

---

⁴⁵ Se CCCTB-direktivet art. 40 til 43. Forslaget inneholder detaljerte unntaksregler for finansielle institusjoner, olje og gass, shipping og lufttransport.

tilnærmingen inkluderer «nærstående land». Enkelte i Finansdepartementet ser fordeler av en inkludering, mens flere er sterkt imot å gi opp den norske bestemmelsesretten.

Blant politikerne vil det naturlig være tilsvarende spenninger. Ettersom Norge ikke ønsker å være et fullverdig medlem av EU, gir dette en indikasjon på at den politiske motstanden i Norge til å gå inn i CCCTB er sterkere enn i landene som allerede er EU-medlemmer. Derfor er neste del av analysen basert på at Norge ikke tar del i CCCTB.

8.2 CCCTB og norske selskap

Selv om et norsk selskap med aktivitet i EU ikke vil ta del i CCCTBs formel for fordeling av inntekt, vil likevel omsetningen i det norske selskapet få betydning for om tilknyttede selskaper i EU blir omfattet av reglene. I EU vil «alle eller ingen» prinsippet gjelde. EU-kommisjonen ønsker å unngå at et konsern kan profitere på en felles konsolidering og samtidig benytte nasjonale skatteregler i enheter der dette er fordelaktig.⁴⁶ Reglene for hva som betegner et mor- og datterselskap er identiske under CCTB og CCCTB. Det henvises til kapittel 7.2.

8.2.1 Dannelsen av en CCCTB-gruppe

Et norsk morselskap skal etter EU-kommisjonens forslag danne gruppe med alle sine faste driftssteder (eng: permanent establishment) i ett eller flere medlemsland, og med kvalifiserende datterselskap som er skattemessig hjemmehørende i et medlemsland, inkludert faste driftssteder til datterselskapene hvor de faste driftsstedene også ligger i ett eller flere medlemsland.⁴⁷ Dersom gruppens totale omsetning overstiger 750 millioner euro, vil de europeiske enhetene til konsernet automatisk bli rammet av CCCTB-reglene. Fra et norsk datterselskap/fast driftssted sitt perspektiv skal et morselskap hjemmehørende i EU danne gruppe med:⁴⁸

- a) Alle sine faste driftssteder i et medlemsland
- b) Alle faste driftssteder i et medlemsland som tilhører deres kvalifiserte datterselskaper som er skattemessig hjemmehørende i et tredje land

⁴⁶ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 125

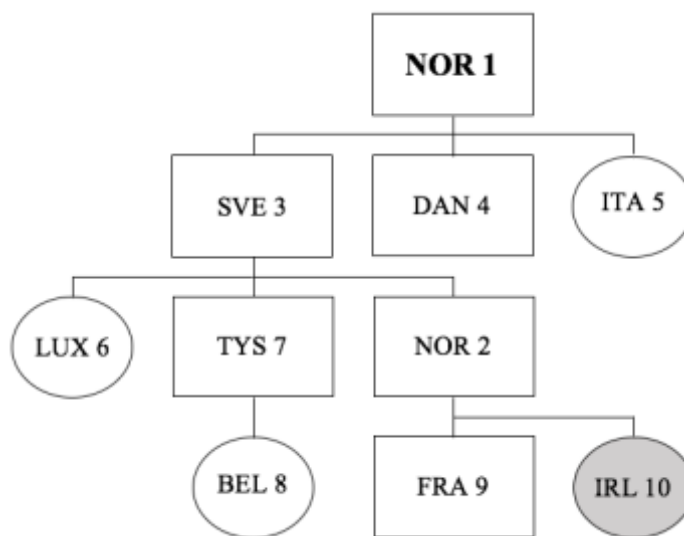
⁴⁷ Se CCCTB-direktivet art. 6 annet ledd

⁴⁸ Se CCCTB-direktivet art. 6 første ledd

- c) Alle sine kvalifiserende datterselskaper som er skattemessig hjemmehørende i et medlemsland, inkludert faste driftssteder til datterselskaperne hvor de faste driftsstedene ligger i et medlemsland
- d) Andre skatteytere hjemmehørende i EU, inkludert deres faste driftssteder i et medlemsland hvor skatteyterne er kvalifiserte datterselskaper av en ikke-skatteyter som er skattemessig hjemmehørende i et tredje land, har en kvalifisert juridisk form⁴⁹ og tilhører en gruppe med en konsolidert omsetning som overstiger 750 millioner euro

Skatteytere som obligatorisk blir rammet av CCTB vil automatisk bli omfanget av CCCTB. SMEs som frivillig har innordnet seg etter CCTB-reglene, vil ha mulighet til ikke å anvende CCCTB. Figuren nedenfor viser en fiktiv juridisk konsern-konstruksjon, satt opp for å illustrere hvilke konsekvenser dannelsen av en CCCTB-gruppe kan gi for norske mor- og datterselskaper med aktivitet i EU.

Figur 1 illustrerer hvilke direkte og indirekte eide datterselskaper, samt faste driftssteder som vil danne en CCCTB-gruppe. Det antas 100 prosent eierskap i alle ledd. Som ikke-hjemmehørende skatteyter skal det norske morselskapet danne gruppe med alle sine datterselskaper og faste driftssteder, utenom IRL 10. Fra det norske morselskapets

Figur 1: Dannelsen av én CCCTB-gruppe

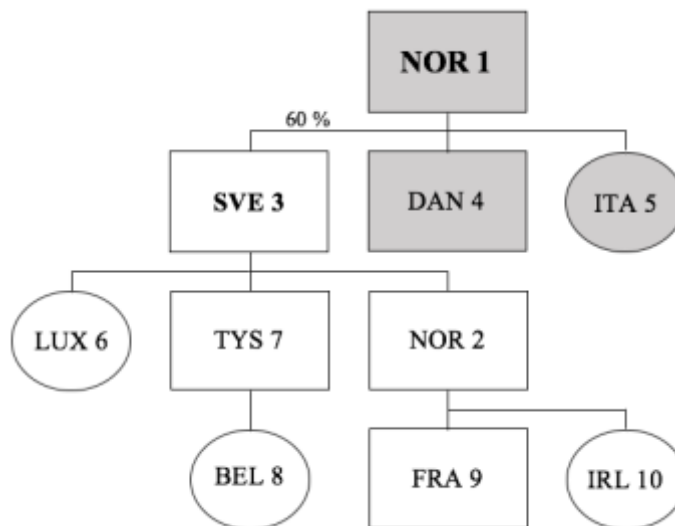
Kilde: Selvlaget med inspirasjon fra Loyens & Loeff (2016, s.16)

perspektiv tilfredsstillende ikke det faste driftsstedet i Irland kravene for å danne gruppe med NOR 1. Gruppekravene for EU-hjemmehørende skatteytere (jmfør bokstav a-d ovenfor) vil ikke gjelde for NOR 1.

⁴⁹ Se CCCTB-direktivets vedlegg nr 1

Figur 2 viser hvordan dannelsen av flere grupper oppstår dersom eier- og kontroll kravet i enkelte ledd ikke er tilfredsstillt. Dersom eksempelvis NOR 1 kun har 60 prosent eierandel i SVE 3, vil ikke kravet om 75 prosent eierandel være oppfylt. Det vil derfor bli dannet to separate grupper, gitt at SVE 3 tilfredsstillt eier- og kontroll kravet med hensyn

Figur 2: Dannelsen av to separate CCCTB-grupper

Kilde: Selvlaget med inspirasjon fra Loyens & Loeff (2016, s.16)

på sine datterselskap og faste driftssteder. Den første gruppen vil bestå av NOR 1 som ikke-hjemmehørende skatteyder sammen med DAN 4 og ITA 5. Den andre gruppen vil bestå av SVE 3 som hjemmehørende skatteyder sammen med resterende datterselskap og faste driftssteder. IRL 10 vil da bli en del av denne gruppen ettersom NOR 2 er et kvalifisert datterselskap hjemmehørende i et tredjeland (jamfør punkt b ovenfor). Eierskapskravet på 75 prosent fører til at ingen gruppemedlemmer vil inngå i mer enn én gruppe.

8.3 Norske datterselskaper

I det følgende utredes hvilken betydning en implementering av CCCTB-reglene i 2021 vil ha for norske datterselskaper som inngår i et europeisk konsern.

8.3.1 Overskuddsflytting og internprising

Funnene gjort at Riedel & Runkel (2007, s 1535) antyder at en implementering av CCCTB på kort sikt vil øke overskuddsflytting fra Norge og inn i CCCTB, men at overskuddsflytting på lengre sikt vil reduseres. En viktig bemerkning er imidlertid at forskingen kun baserer seg på den generelle tredjelands-dimensjonen («Water´s edge» effekten) mellom høy-skatteland og CCCTB. Sammenliknet med EU-gjennomsnittet kan Norge anses som et høy-skatteland, men selskapsskattesatsen i Norge har i senere år gradvis blitt mer harmonisert med EU-gjennomsnittet.

En felles konsolidering i EU vil eliminere mye av den arbeidskrevende dokumentasjonen i forbindelse med internprising mellom deltakerlandene. Det vil dermed bli mindre fokus på armlengdes prinsipp (ALP) innad i EU. ALP vil imidlertid fortsatt bli benyttet for regnskapsformål og ved tolkninger av eksisterende skatteavtaler i relasjon til CCCTB (dette blir nærmere utredet senere i oppgaven). I så måte vil mange konflikter med skattemyndighetene angående internprising mellom konsernets ulike enheter innenfor CCCTB unngås. EU-kommisjonen anslår at dette vil redusere skattemotivert overskuddsflytting innad i EU med hele 70 prosent.⁵⁰

Internprisingsspørsmål vil fortsatt eksistere i forbindelse med transaksjoner gjort med land utenfor CCCTB-området. Reglene om ALP innebærer blant annet at prisen på transaksjoner mellom nærstående skal dokumenteres. Det er flere konflikter mellom skattemyndighetene i slike tilfeller, blant annet fordi det er vanskelig å komme utenom bruk av et visst skjønn i slike saker. I Norge sammenligner man ofte nærstående transaksjoner med tilsvarende transaksjoner gjort i våre naboland. Som følge av at EU vil ha mest fokus på CCCTB, mens Norge vil være opptatt av ALP, kan dette gi grunnlag for at det vil oppstå flere tvister mellom Norge og medlemslandene. Derfor vil CCCTB bidra til at internprising mellom Norge og CCCTB kan eskalere, i den forstand at slike transaksjoner vil bli utsatt for en høyere grad av skjønnsmessig vurdering. ALP er imidlertid et kjent begrep i EU allerede. En slik effekt fremstår derfor som usikker og må tolkes med varsomhet.

Dersom et europeisk konsern med datterselskap i Norge blir omfattet av CCCTB-reglene, vil ikke det norske selskapet delta i formelen for fordeling av inntekt mellom landene. Dette medfører økt risiko for det europeiske konsernet. Følgende eksempel illustrer et slikt scenario:

Eksempel 1: Konsernet som helhet går med underskudd

Anta at et norsk datterselskap går med 1000 i overskudd, mens konsernet som helhet går med underskudd. For enkelhetens skyld så antas det at konsernet kun har aktivitet i to medlemsland. Begge enhetene i EU går med 1000 i underskudd:

---

⁵⁰ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 136

Skattegrunnlag i norsk datterselskap		1000
Konsolidert skattegrunnlag i EU	<i>- (1000 + 1000)</i>	-2000
Konsernets totale underskudd		-1000

Det norske selskapet må skatte til Norge selv om konsernet som helhet går med underskudd. Riktignok vil underskudd være fremførbart under CCCTB, men en slik situasjon vil skape usikkerhet for konsernets fremtid og dermed medføre en dyrere egenkapital og lånekostnad for konsernets europeiske enheter. Det vil i tillegg påløpe en rentekostnad i at skatt må betales nå, mens fordelene ved fremførbart underskudd kommer senere. På kort sikt vil konsernet ha begrensede muligheter til å re-allokere næringsvirksomhet. En slik situasjon trekker i retning av økt overskuddsflytting fra det norske datterselskapet og inn i CCCTB.

Eksempel 2: Konsernets enheter i EU går med både underskudd og overskudd

Anta nå i stedet at det europeiske konsernet går med både overskudd og underskudd i CCCTB-landene. Det ene selskapet går med 1000 i overskudd, mens det andre går med 1000 i underskudd:

Skattegrunnlag i norsk datterselskap		1000
Konsolidert skattegrunnlag i EU	<i>(1000 – 1000)</i>	0
Konsernets totale overskudd		1000

CCCTB gir anledning til å føre underskudd i det ene selskapet mot overskudd i det andre. Overskuddsflytting fra Norge vil derfor ikke nødvendigvis være fordelaktig. Dersom det europeiske konsernet har stor aktivitet i CCCTB-området, vil det oppstå flere muligheter for å føre underskudd i én enhet mot overskudd i andre, slik at det kan fortone seg mindre relevant å benytte datter i Norge til en slik overskuddsutjevning. På lengre sikt vil konsernet kunne re-allokere næringsaktivitet til CCCTB. Dette vil bidra til å redusere konsernets totale etterlevelseskostnader. Konsolidering til lave administrative kostnader, fremfor å benytte ressurskrevende internprising som et verktøy for overskuddsflytting, fremstår derfor som et bedre middel for overskuddsutjevning. I tråd med analysen til Riedel & Runkel (2007, ss. 1533-1544) tyder mye på at CCCTB på lengre sikt vil redusere den totale overskuddsflyttingen fra Norge og inn i CCCTB.

8.3.2 *Investeringer i norske datterselskaper*

Analysen til blant annet Gordon & Wilson (1986, ss. 1357-1373) viser at CCCTB vil gi insentiver til å re-allokere faktorene som inngår i formelen til fordeling av inntekt. Muligheten til å konsolidere innad i EU bidrar til å gjøre CCCTB til et mer attraktivt sted enn Norge for næringsmessige investeringer. Det vil være ressurskrevende for europeiske konsern å forholde seg til datterselskaper i Norge fremfor CCCTB. EU-kommisjonen anslår eksempelvis at kostnaden ved å sette opp et nytt datterselskap i EU vil reduseres med over 60 prosent.⁵¹ Dette vil gi reduserte investeringsinsentiver i norske datterselskaper.

Norge anses imidlertid som et svært administrativt gunstig investeringsland sammenlignet med andre land. I 2017 klatret Norge opp til en 6. plass på IMF's «Ease of doing business» liste. I rapporten trekkes det blant annet frem at Norge i senere år har effektivisert domstolprosessen ved å innføre elektroniske systemer i den innledende fasen av rettsaker (World Bank, 2017, s. 37). Dette virker tidsbesparende, gir tilgang til pålitelig service i prosessen og reduserer muligheten for korrupsjon. Likevel er det faktum at Norge står utenfor CCCTB, en faktor som trekker i negativ retning, selv om denne effekten vil være mindre enn hva den vil være for andre ikke-medlemsland som ikke har en like effektiv offentlig administrasjon.

8.3.3 *Norske datterselskaper som «uavhengige» salgsagenter*

Salg av varer skal etter EU-kommisjonens forslag allokere etter destinasjon. I tilfeller hvor dette ikke kan bestemmes, for eksempel ved at det ikke foreligger et fast driftssted i destinasjonslandet, skal salget tilskrives det gruppemedlemmet hvor varen sist har vært lokalisert.⁵² Dette vil fremme insentiver til å strukturere salg gjennom «uavhengige» salgsagenter lokalisert i et ikke-medlemsland, som deretter kan gjennomføre salget på vegne av gruppen. Ved en slik tilpasning vil det europeiske konsernet ha mulighet til å re-allokere salgsdestinasjonen fra det landet som er tiltenkt, til den jurisdiksjonen som er mest foretrukket (et medlemsland med lav skattesats).⁵³

⁵¹ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 39

⁵² Se CCCTB-direktivet art. 38 første ledd siste punktum

⁵³ Se EU-kommisjonens «working document» 2007. CCCTB: possible elements in the sharing mechanism punkt 45 s. 12.

De fleste skatteavtaler mellom Norge og andre land bygger på OECDs mønsteravtale. Eksistensen av et datterselskap i Norge vil i denne sammenheng ikke utgjøre et fast driftssted ovenfor morselskapet i EU. Eierskap er i henhold til mønsteravtalen ikke relevant i vurderingen om et datterselskap er avhengig eller uavhengig morselskapet.⁵⁴ Dersom en agent er uavhengig, vil den normalt ikke utgjøre et fast driftssted ovenfor virksomheten.⁵⁵ Følgelig kan ikke et konsern som er hjemmehørende i et medlemsland skattlegges i tredjelandet (se Dell-dommen nedenfor). Det betyr at et europeisk MNE kan benytte datterselskap i Norge som uavhengig salgsagent til å infiltrere salgsfaktoren i EU-kommisjonens fordelingsnøkkel.

I avgjørelsen om agenten er å anse som uavhengig eller avhengig, er det er flere momenter som inngår i en helhetsvurdering. En uavhengig agent er ikke underlagt betydelig kontroll eller instruksjon med hensyn til hvordan jobben gjennomføres. Der hvor prinsipalen benytter agent fordi agenten har særlige ferdigheter, skal tale for uavhengighet.⁵⁶ En annen relevant faktor i avhengighetsvurderingen er hvor mange prinsipler agenten representerer. Dersom agenten kun handler på vegne av én virksomhet på permanent basis (eller over en lengre periode), taler dette for avhengighet.⁵⁷

Som følge av OECDs BEPS prosjekt er mønsteravtalen nå i endring. BEPS-rapporten inneholder en betydelig innsnevring i avhengighetsvurderingen ved at BEPS Action Plan 7 eksplisitt poengterer at agenter som er «nært tilknyttet» skatteyder, og som nesten utelukkende handler på vegne av én eller flere virksomheter, ikke vil bli beregnet som uavhengig.⁵⁸ I fremtiden vil derfor dette momentet alene kunne medføre at agenten vil bli betraktet som avhengig. Med nært tilknyttet menes at skatteyder direkte eller indirekte eier mer enn 50 prosent av både stemmerettighetene og aksjekapitalen.⁵⁹ De nye kravene vil dermed bidra til å gjøre det mer utfordrende å tilpasse seg ved bruk av et norsk datterselskap som en uavhengig salgsagent.

⁵⁴ Se OECDs mønsteravtale og dens kommentarer art. 5 punkt 38.1 og 40

⁵⁵ Se OECD/G20 BEPS-prosjekt: Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 - 2015 Final report («BEPS Action Plan 7») art 5 (6) bokstav a. Se også CCTB-direktivet art.5 femte ledd bokstav a

⁵⁶ Se OECDs mønsteravtale og dens kommentarer art. 5 punkt 38.3

⁵⁷ Se OECDs mønsteravtale og dens kommentarer art. 5 punkt 38.6

⁵⁸ Se BEPS Action Plan 7 art. 5 (6) bokstav a. Denne skattemessige behandlingen er også inkorporert i CCTB-direktivet. Se art. 5 femte ledd bokstav a

⁵⁹ Se BEPS Action Plan 7 art. 5 (6) bokstav b og CCTB-direktivet art 5 femte ledd bokstav b

Den mest kjente dommen i norsk skatterett er Dell-dommen fra 2011.⁶⁰ Saken gjaldt det irske selskapet Dell Products, som solgte datamaskiner og utstyr gjennom en kommisjonsavtale med det norske konsernselskapet Dell AS, som deretter solgte til kundene. Høyesterett slo fast at det irske selskapet skal skattlegges der det er hjemmehørende, med mindre selskapet driver virksomhet gjennom et fast driftssted i Norge. Enstemmig kom de frem til at Dell Products ikke hadde fast driftssted i Norge, og følgelig ikke kunne skattlegges i Norge. Dermed kunne Norge kun skattlegge honoraret det norske selskapet mottok. De viste blant annet til kommentarene i OECDs mønsteravtale, punkt 32, hvor bare aktiviteter fra «*persons having the authority to conclude contracts*» kan gi grunnlag for fast driftssted. Med dette stadfestet Høyesterett at fortjeneste fra salg gjennom agent eller kommisjonær, som ikke har fullmakt til å inngå bindende avtaler, kun kan skattlegges i landet hvor salgsselskapet er hjemmehørende.

Gjennom BEPS-prosjektet er det imidlertid oppnådd enighet om å endre skatteavtalenes definisjonen av et fast driftssted.⁶¹ Det betyr at det i fremtiden vil være tilstrekkelig at agenten eller kommisjonæren regelmessig utøver vesentlige funksjoner knyttet til inngåelsen av avtaler («*habitually plays the principal role leading to the conclusion of contracts*»)⁶² 11. juli 2017 publiserte OECD et «discussion draft», som gjennom praktiske eksempler illustrerer at den nye skattemessige behandlingen vil inkludere tilfeller der agenten spiller en aktiv rolle i markedsføring eller oppfølging av kunder.⁶³ Det betyr at dersom et europeisk MNE skal tilpasse seg ved bruk av salgsagenter, som ikke er uavhengige, må de gå over til en forhandlermodell (PwC, 2017). Norske datterselskaper som i dag opptrer som agenter, vil da i stedet selge i eget navn.

I OECDs nyeste «discussion draft» er tiltakene som skal forhindre kunstig unngåelse av statusen «fast driftssted», gjennom bruk av kommisjonær- og agentstrukturer, ett av flere områder som har blitt ytterligere modifisert med tilhørende veiledning. Vesentlige deler av prosjektet har allerede blitt godkjent og er ventet å bli implementert i starten av 2018. Den nyeste oppdateringen gjenspeiler nødvendigvis ikke OECDs endelige synspunkter ettersom medlemsland har blitt oppfordret til å sende inn kommentarer og

---

⁶⁰ RT. 2011 s 1581

⁶¹ Se BEPS Action Plan 7 art. 5 (5)

⁶² Denne skattemessige behandlingen er også inkorporert i CCTB-direktivet. Se art. 5 fjerde ledd.

⁶³ Se BEPS Action 7: Additional Guidance on Attribution of Profits to Permanent Establishments 22 June-15 September 2017 punkt 23-27

tilbakemeldinger. OECD har til hensikt å holde en offentlig høring november 2017 på OECDs konferanse i Paris.⁶⁴

8.3.4 Risiko for utbytte-strømmer

CCCTB-direktivets bestemmelser om utbytte og aksjegevinster innebærer at slike inntekter er unntatt skattegrunnlaget, med mindre de er opptjent «in the ordinary course of trade or business».⁶⁵ Dette kan utløse tredje-lands transaksjoner som har til hensikt å blåse opp fordelingsgrunnlaget til gruppens salgsinntekter (Wilde, 2014, s. 37).

Tolkningen av ordlyden i CCCTB-direktivets bestemmelser blir i denne sammenheng sentral. Utbytte og kapitalgevinster skal ikke fordeles mellom gruppemedlemmene grunnet unntaksregelen, men mye tyder på at slike inntekter skal inngå i fordelingsgrunnlaget til salgsfaktoren. I så fall vil slike transaksjoner kunne redusere CCCTB-gruppens effektive skattesats. Det følger av direktivets bestemmelser at unntatte inntekter skal tildeles «the beneficiary».⁶⁶ Det avgjørende blir hvordan rettssystemet kommer til å tolke begrepene «beneficiary», «ordinary course of trade or business», «total sales», «proceeds», «revenues» og «exempt revenues».

Et mulig utfall er at rettssystemet vil tolke ordlyden dit hen at slike inntekter ekskluderes fra fordelingsgrunnlaget, eventuelt at anti-misbruksreglene vil forhindre en slik praksis. En slik tolkning samsvarer imidlertid lite med ordlyden i direktivet.

For et europeisk-kontrollert norsk datterselskap vil dette medføre risiko for å bli utsatt for utbyttekaruseller, finansiert med europeisk kapitalbidrag. Direktivets bestemmelser gir grunnlag for å hevde at slike transaksjoner vil forekomme. Kanskje vil det også være mulig å finansiere utbytte-strømmer med intern gjeld, men trolig vil en slik atferd føre til at misbruksreglene kommer til anvendelse.

8.3.5 Betydningen av skatteavtaler med CCCTB-land

EU-kommisjonen har uttalt at tredjelands-dimensjonen av CCCTB skal behandles gjennom nasjonal lovgivning og bilaterale skatteavtaler.⁶⁷ Dette betyr at transaksjoner

⁶⁴ Se Draft 2017 Update to OECD Model Tax Convention

⁶⁵ Se CCCTB-direktivet art. 37 annet ledd

⁶⁶ Se CCCTB-direktivet art. 38 tredje ledd

⁶⁷ Se CCTB-direktivets «explanatory memorandum» punkt 5 s. 9

mellom et norsk selskap og et CCCTB-selskap skal behandles etter norske skatterettslige regler, men også etter skatteavtalen med det enkelte land. Et velkjent prinsipp innenfor internasjonal skatterett er at skatteavtaler aldri kan utvide et lands beskatningsrett. Dette betegnes ofte som «the golden rule». Når den norske beskatningsretten skal fastsettes må man først fastsette inntekten etter internretten, herunder den norske skatteloven. Dernest blir spørsmålet om skatteavtalen med det aktuelle landet kan innskrenke Norges beskatningsrett. I det følgende behandles et eksempel hvor skatteavtalen mellom Norge og Tyskland kan bli satt på spissen:

Eksempel: Tysk konsern driver virksomhet i Norge gjennom et NUF

Anta at et tysk konsern har etablert en filial i Norge som et NUF (norskregistrert utenlandsk foretak). For enkelthets skyld så antas det at konsernet kun har aktivitet i Tyskland, Frankrike og Norge. Alle enhetene har EUR 250 millioner i omsetning.

Det tyske selskapet skal etter CCCTB-direktivet danne gruppe med både det franske datterselskapet og den norske filialen ettersom den konsoliderte omsetningen overstiger 750 millioner euro. Vurderingen blir dernest hvilke inntekter og kostnader fra den norskregistrerte filialen som skal inngå i det konsoliderte fordelingsgrunnlaget. I tråd med «the golden rule» må man først se på den norske internretten om Norge har beskatningsrett. Det følger av skattelovens § 2-3 første ledd bokstav b at selskaper som ikke er hjemmehørende i Norge, har begrenset skatteplikt for den inntekt som er ervervet i Norge. Således regulerer eller sier ikke den norske internretten hvordan allokering av inntekter skal skje.

Man må derfor se på skatteavtalen mellom Norge og Tyskland som bygger på OECDs mønsteravtale. Det følger av skatteavtalens artikkel 7 punkt 1 at hjemstaten (Tyskland) har retten til beskatning, men at inntekt opptjent ved et fast driftssted er skattepliktig til kildestaten (Norge). Et NUF er en filial og vil følgelig utgjøre et fast driftssted.⁶⁸ I så måte vil eksistensen av et NUF utgjøre et unntak fra regelen om beskatningsretten til Tyskland. Både i OECDs mønsteravtale og i skatteavtalen mellom Norge og Tyskland er det fortjenesten, og ikke allokeringene, som er fokuset.⁶⁹ Den skattepliktige

⁶⁸ Se skatteavtalens artikkel 5 punkt 2 bokstav b

⁶⁹ Se art. 7 første og tredje ledd i mønsteravtalen, og i skatteavtalen mellom Norge og Tyskland

fortjenesten skal fastsettes som om filialen var en atskilt og separat virksomhet.⁷⁰ Denne selvstendighetsfiksjonen legger grunnlag for at ALP skal benyttes for å fastslå filialens fortjeneste.

I mange transaksjoner vil beregningen av inntekts- og kostnadssiden til en filial være forholdsvis ukomplisert. Dersom hver inntekts- og kostnadspost kan vurderes særskilt hver for seg, kan de enkelt allokere til den norske filialen eller den tyske hovedvirksomheten. Dette kan være tilfelle dersom eksempelvis filialen i Norge opptrer som distributør. Salgsinntektene kan dermed allokere direkte til filialen ettersom sluttkunden vil være en uavhengig part.

Under andre omstendigheter vil dette være mer utfordrende. Et eksempel kan være at det inngås en større kontrakt med det tyske selskapet, mens det vesentligste av arbeidet skjer lokalt i Norge. Det vil da være naturlig at noe av inntekten fra kontrakten også tillegges filialen. Med hjemmel i skattelovens § 13-1 fjerde ledd plikter selskapet å ta hensyn til OECDs retningslinjer for internprising. Derfor benyttes ofte funksjons- og risikoanalyser for å avklare partenes involvering i slike konserninterne transaksjoner. Dette er understøttet av OECDs retningslinjer for internprising.⁷¹

Innenfor CCCTB vil det også være behov for å se lovverket i sammenheng med skatteavtaler. I tidligere direktiv ble det eksplisitt poengtert at skatteavtaler mellom medlemsland vil bli satt til side dersom innholdet motstrider med CCCTB-reglene.⁷² En tilsvarende bestemmelse finnes ikke i EU-kommisjonens nyeste forslag. Dette må tolkes som en bekreftelse på at CCCTB ikke kan motstride internasjonale skatterettslige prinsipper. Ettersom skatteavtaler mellom medlemsland aldri kan utvide et lands beskatningsrett, må man også i slike tilfeller først fastsette inntekten etter internretten, herunder EU-retten. Dernest blir spørsmålet om skatteavtalene innskrenker det enkeltes land beskatningsrett.

Et konkret eksempel hvor en slik situasjon blir satt på spissen er dersom skatteyter blir skattlagt for eksempelvis EUR 100 i Tyskland (ved bruk av CCCTB-reglene), mens

---

⁷⁰ Se skatteavtalens art. 9 første ledd

⁷¹ Se OECDs rapport: *Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation*, Actions 8-10 - 2015 Final Reports punkt 1.60

⁷² Se 2011 direktivet art. 8. «The provisions of this Directive shall apply notwithstanding any provision to the contrary in any agreement concluded between Member States»

skatteavtalen (eller ALP) mellom deltakerlandene kun gir Tyskland rett til å skattlegge EUR 80. Ettersom skatteavtalen kan innskrenke landets beskatningsrett må Tyskland forholde seg til skatteavtalen.

I motsatt tilfelle vil en skatteavtale mellom deltakerland som for eksempel innebærer kildeskatt på renter, ikke gjelde ettersom en skatteavtale kun kan begrense beskatningsretten.⁷³

8.4 Norske konsern med aktivitet i EU

Generelt kan det hevdes å være lite skatteplanlegging i store europeiske MNEs. Amerikanske MNEs, for eksempel, er mye mer opptatt av dette. Det betyr ikke at de ikke er kostnadsfokuserte, men at opprettholdelsen av et godt rykte samt en effektiv behandling fra skattemyndighetene sin side ofte er betydelig viktigere enn å spare skatt. Slike selskaper jobber imidlertid kontinuerlig med å bli mer kostnadseffektive. Det er svært arbeidskrevende å være «compliant» med alle de 28 regelsettene som eksisterer i EU. Det er derfor viktig å understreke at omstruktureringer i store norske konsern ikke alltid er et resultat av skatteplanlegging, men en måte å redusere konsernets totale etterlevelseskostnader på. CCCTB vil i så måte bidra til å redusere slike kostnader. Hvor mye kostnader som vil bli spart, vil avhenge av antall medlemsland konsernet har aktivitet i.

Mens store konsern automatisk blir rammet av CCCTB, vil SMEs ha valgfrihet. Skal et norsk MNE med datterselskap i CCCTB ha noe å vinne med hensyn til felles konsolidering i EU, må det ha aktivitet i mer enn ett CCCTB-land. Dersom konsernets hovedaktivitet er i Norge, og kun har ett datterselskap i et CCCTB-land, er ingen fordel vunnet. Konsernet må forholde seg til et annet skattesystem uansett, enten det er CCCTB-reglene eller landets nasjonale system. Potensielle fordeler vil først bli merkbare dersom konsernet har større aktivitet i deltakerland. Dette trekker i retning av å legge mer næringsmessig aktivitet til CCCTB fremfor Norge. Om CCCTB vil være fordelaktig for konsernet, vil bero på en konkret beregning av sparte etterlevelseskostnader og muligheten for konsolidering versus fordelene konsernet kan oppnå gjennom internprising.

---

⁷³ Ingen kildeskatt skal pålegges mellom CCCTB-landene. Se CCCTB-direktivet art. 10

MNEs med omsetning som avviker lite fra den obligatoriske terskelen på 750 millioner euro kan strategisk utnytte EU-kommisjonens definisjon av en CCCTB-gruppe i henhold til om konsolidering er fordelaktig for konsernet. Som illustrert i *figur 1 og 2*, er det mulig å strukturere konsernet slik at enkelte enheter ikke tar del i gruppens konsoliderte omsetningsberegning. I tilfeller hvor de ulike skattesatsene innad i EU er store, vil konsernet ofte kunne oppnå større fordeler ved bruk av internprising. Stor spredning i nasjonale skattesatser vil også øke fordelene ved at et tilknyttet selskap i en lavt beskattet jurisdiksjon ikke konsolideres.⁷⁴ Dersom hovedaktiviteten til konsernet ligger i land med harmoniserte skattesatser, trekker dette i retning av at konsolidering er fordelaktig.

8.4.1 Patent-bokser

CCCTB vil føre til at medlemsland må forholde seg til to ulike skattesystemer. Dersom CCCTB definerer skattegrunnlaget vesentlig snevrere enn et lands nasjonale system, vil dette gi landet incentiver til å sette opp skattesatsen for CCCTB-selskapene, og motsatt dersom skattegrunnlaget defineres videre. Et land vil dermed kunne ha to ulike satser. På samme måte vil land som Irland og Belgia ha mulighet til å beholde patent-boks regimene i det nasjonale skattesystemet. Dette strider mot EU-kommisjonens hensikt, men i prinsippet vil de ha mulighet til det. Patent-bokser har i senere år blitt hyppig brukt som et verktøy for overskuddsflytting.⁷⁵ CCCTB vil derfor ikke eliminere en slik type skatteplanlegging innad i EU. Mye tyder på at overskuddsflytting ved bruk av patent-bokser fortsatt vil være mulig.

Ved å strukturere konsernet slik at et fast driftssted blir liggende utenfor konsernets skatte-nett, vil det faste driftsstedet ikke blir rammet av CCCTB-reglene. I slike tilfeller skal det faste driftsstedet benytte nasjonale regler. Dersom selskapet er reelt etablert og driver reell økonomisk virksomhet innenfor EU/EØS-området, vil ikke NOKUS/CFC-reglene komme til anvendelse ved slike disposisjoner. De generelle omgåelsesreglene vil dog få betydning for om slike disposisjoner vil bli gjenstand for gjennomskjæring. Med dette menes den lovfestede gjennomskjæringsregelen i skattelovens § 14-90, samt den ulovfestede gjennomskjæringsregelen. Felles for reglene er at det i vurderingen skal tas stilling til om det hovedsakelig foreligger skattebesparende motiver. I ulovfestet

⁷⁴ En slik type tilpasning er EU-Kommisjonen klar over at vil forekomme. Se Kommisjonens «impact assessment» s. 125.

⁷⁵ Se blant annet EU-kommisjonens «impact assessment» punkt 5.4.2 s. 61

gjennomskjæring har man et grunnvilkår om at formålet med disposisjonen skal være «hovedsakelig skattemotivert», i tillegg til at man foretar en helhetsvurdering av transaksjonen.

En kjent tilpasning er å bruke real-opsjoner til å «løfte» immaterielle eiendeler ut av konsernets skatt-nett. Ved en slik opsjon må opsjonen være riktig priset på tidspunktet ved inngåelse av real-opsjonen, eksempelvis ved bruk av Black-Scholes.⁷⁶ Ved suksess, vil innløsningskursen fremstå som gunstig og derfor bli benyttet til å overføre suksess-immateriell-eiendelen til en patent-boks utenfor konsernets skatte-nett.

Det er imidlertid verdt å merke seg at blant annet Belgia nylig tilpasset lovverket sitt etter OECDs anbefalinger (KPMG, 2016b). Inntektsgrunnlaget til den belgiske preferanseordningen blir for øyeblikket beregnet etter bruttobeløp. Fra og med 30. juni 2021 vil inntektsgrunnlaget til ordningen beregnes etter nettobeløp. Etter OECDs anbefalinger skal det kreves en vesentlig sammenheng mellom kostnader, patenter og tilhørende patentinntekter for å dra nytte av et patent-boks-regime. Inntektsgrunnlaget skal beregnes etter følgende formel:

$$\frac{\text{(Kvalifiserte FoU-kostnader/Totale FoU-kostnader)}}{\text{Samlet inntekt fra immaterielle eiendeler}} \times \text{Kvalifiserende inntekt fra immaterielle eiendeler} =$$

Dersom kostnadene er outsourcet til nærstående, eksempelvis til et mor- eller datterselskap, vil ikke disse kostnadene bli å betegne som kvalifiserte kostnader. Dette vil gi store konsekvenser for et MNE med prosjekter rundt omkring i Europa. Derfor gir OECD slike konsern mulighet for en «oppgrossing» av kvalifiserte kostnader på 30 prosent, slik at konsernet fortsatt kan outsource delvis uten å miste preferanseordningen. Dersom flere land velger å tilpasse lovverket sitt etter OECDs anbefalinger, trekker dette i retning av mindre skatteplanlegging ved bruk av patent-bokser. Muligheten til å fortsatt benytte seg av slike preferanseordninger under CCCTB vil imidlertid fortsatt være tilstede.

⁷⁶ Modellen baserer seg på en stokastisk differensialligning, gitt visse betingelser, for en rettferdig prissetting av europeiske opsjoner Kilde: Investopedia (2016)

8.5 Faktorplanlegging – det «nye store»

Som tidligere forskning viser vil en innføring av allokeringsbestemmelser føre til at den tradisjonelle skatteplanleggingen erstattes med faktorplanlegging.⁷⁷ Det vil oppstå insentiver til å flytte faktorer som inngår i fordelingsnøkkelen til medlemsland hvor skattesatsen er lavest mulig. I det følgende utredes de mest sentrale planleggingsmulighetene som vil oppstå.

8.5.1 De nye tilpasningsmulighetene

Til sammenligning med dagens «separate accounting» system, vil et formelbasert system redusere mulighetene MNEs har til å ta i bruk teknikker for overskuddsflytting, spesielt med hensyn til intern finansiering.⁷⁸ Dette skyldes at et formelbasert system er mindre utsatt for skatteplanlegging ettersom re-allokering av virkelige faktorer generelt er vanskeligere og mer kostbart enn bevegelse av bokført profitt. Exit skatt og anti-misbruks reglene vil demme opp for mye av den mulige faktorplanleggingen. Mulighetene til å utnytte arbitrasje vil fortsatt være til stedet under CCCTB. Nedenfor listes de mest sentrale metodene et MNE kan ta i bruk for å spare skatt:

1. Eiendelsfaktoren

- i. *Ved å lease driftsmidler fremfor å eie dem*
- ii. *Ved å overføre eiendeler til medlemsland med lavest mulig skattesats*

2. Salgsfaktoren

- i. *Ved å flytte salgsdestinasjonen fra et land til et annet ved å benytte «uavhengige» salgsagenter hjemmehørende i et tredje land*
- ii. *Ved å selv fungere som agent, slik at selskapet kan redusere omsetningen ved å rapportere netto- i stedet for bruttoinntekt*
- iii. *Ved å øke fordelingsgrunnlaget gjennom utbytte-karuseller fra datterselskaper som er skattemessig hjemmehørende i et tredje land*

3. Arbeidskraftfaktoren

- i. *Ved å flytte produksjon og arbeidskraft til medlemsland med lavest mulig skattesats*
- ii. *Ved å ta i bruk konsulenter i stedet for å benytte ansatte*

⁷⁷ Se også EU-kommisjonens «impact assessment» på s. 125, hvor det henvises til empirisk forskning gjort i Tyskland. Forskningen viser en signifikant negativ korrelasjon mellom skattedifferensiering og lønn.

⁷⁸ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 125.

Det fremstår som utfordrende å manipulere eiendelsfaktoren. Dette skyldes at CCCTB-direktivet inneholder detaljerte bestemmelser for å unngå at selskap skal kunne profitere på å lease eller leie driftsmidler fremfor å eie dem. Eiendeler som er leaset eller leid skal inngå i faktoren med en verdsettelse på åtte ganger årlig leibeløp.⁷⁹ Exit beskatning innebærer at markedsverdien til overførte eiendeler mellom gruppemedlem, med fratrukk for skattemessig verdi av eiendelene, skal behandles som påløpte inntekter.⁸⁰ Slike tilpasninger vil fortsatt forekomme, men bestemmelsene vil gjennomgående gjøre det mindre fordelaktig for skatteyter å tilpasse seg når det er gitt slike sjablonregler.

Utnyttelse av salgsfaktoren, ved å benytte «uavhengige» salgsgenter hjemmehørende i et tredjeland, har blitt utredet tidligere i oppgaven. Et CCCTB-selskap kan også selv tilpasse seg som «uavhengig» agent for å redusere omsetningen ved rapportere netto- i stedet for bruttoinntekt. I hvilken grad dette er mulig, vil avhenge av de samme momentene som diskutert i kapittel 8.3.3.

Det gis derfor en utredning av to ulike teknikker et konsern kan benytte for å utnytte arbitrasje i arbeidskraftfaktoren. Denne tilpasningen vil i hovedsak foregå internt i CCCTB-området, slik at det isolert sett ikke vil ha noen direkte effekt på norske selskaper.

8.5.2 *Re-allokere produksjon og arbeidskraft*

Muligheten til å re-allokere arbeidskraft for å spare skatt vil variere mellom ulike industrier. Eksempelvis vil produksjonsindustrier ha flere muligheter til å flytte arbeidskraften enn farmasøytiske industrier.⁸¹ Ettersom arbeidskraftfaktoren består av både antall ansatte og lønnskostnader, vil et MNE kunne utnytte arbeidskraftfaktoren enten ved å øke lønnskostnadene i landene med lav skattesats eller ved å flytte arbeidskraften dit. Å redusere lønnen i et høy-skatteland vil være vanskelig ettersom selskapet må tilby markedsbasert lønn ved å være pristaker i markedet. Ved å øke lønnskostnadene i lav-skatteland, vil det totale fordelingsgrunnlaget øke. Dette vil redusere skattekostnaden i høy-skattelandene innenfor CCCTB.

⁷⁹ Se CCCTB-direktivet art. 34 første ledd og art. 36 fjerde ledd

⁸⁰ Se CCTB-direktivet art. 29 første ledd

⁸¹ Se EU-kommisjonens «impact assessment» s. 125-126

Re-allokering av arbeidskraft er imidlertid ikke gratis. Sluttvederlag, nedstengningskostnader og ansettelseskostnader vil også påvirke beslutningen. Etterlevelseskostnadene vil derimot forbli uendret ettersom det kun vil eksistere ett felles sett med regler å forholde seg til for CCCTB-selskaper. For at re-allokering skal være lønnsomt må derfor den sparte skattekostnaden være større enn kostnaden som knyttes til å flytte arbeidskraften. Den faktiske kostnaden vil avhenge av de juridiske forholdene der de forskjellige selskapene er hjemmehørende (arbeidsmarked, rammebetingelser osv.), samt skattedifferansen mellom landene.

Lønn skal i utgangspunktet fordeles til gruppemedlemmet som betaler lønnen, men dersom arbeidskontraktene blir utøvet under kontroll og ansvar hos et annet gruppemedlem, skal arbeidskraften fordeles til dette medlemmet.⁸² Hvor arbeidet er utført synes derfor å være irrelevant. En konsekvens kan være at store deler av arbeidskraften vil bli svært mobil (Wilde, 2014, ss 35-36). Det vil dermed oppstå muligheter til å flytte arbeidskraft til en forholdsvis lavere beskattet jurisdiksjon selv om selskapet faktisk utøver sine ansettelseskontrakter over hele EU. I enkelte industrier kan arbeidet ofte gjennomføres like effektivt uavhengig hvor de ansatte er lokalisert. Fremveksten av internetthandel og digital markedsføring har redusert behovet for fysisk tilstedeværelse i et land for å entre markedet. En virtuell tilstedeværelse er ofte tilstrekkelig. CCCTB-direktivets regler omfatter ikke dagens digitale økonomi, og ser derfor ikke ut til å kunne forhindre en slik praksis. Hvilket gruppemedlem arbeidskraften skal allokere til vil derfor bli avgjort ved en tolkning av begrepene «kontroll» og «ansvar». Et MNE vil derfor ha incentiver til å fase ut arbeidskraft til den lavest beskattede jurisdiksjonen i CCCTB. Effekten det vil gi for konsernets skattekostnad kan illustreres med følgende eksempler:

Eksempel 1: Base-scenario

Anta at TYS 2 og IRL 3 er heleide datterselskap av NOR 1. Skattesatsen i Tyskland og Irland er henholdsvis 30 og 12.5 prosent. TYS 2 har en omsetning på EUR 150 millioner, arbeidskostnad på EUR 5 millioner og faste driftsmidler til en verdi av EUR 135 millioner. IRL 3 har EUR 50 millioner i omsetning, arbeidskostnader på EUR 3 millioner og faste driftsmidler til en verdi av EUR 65 millioner. Medlemslandenes totale

---

⁸² Se CCCTB-direktivet art. 33 annet ledd

inntektsgrunnlag er EUR 1 million. Anta videre at TYS 2 tjener EUR 700 tusen og IRL 3 tjener EUR 300 tusen ved bruk av ALP. Under separat skattlegging ville den totale skattekostnaden blitt EUR 247 500 ($700\,000 \times 0.3 + 300\,000 \times 0.125$), hvilket tilsvarer en effektiv skattesats på 24.75 prosent. Ved bruk av EU-kommisjonens allokeringnøkkel skal skattekostnadene mellom medlemslandene fordeles slik:

	<u>Omsetning</u>	<u>Arbeidskraft</u>	<u>Eiendeler</u>
TYS 2:	$30\% \times 1.000.000 \times \frac{1}{3} \left(\frac{150.000.000}{200.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{5.000.000}{8.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{135.000.000}{200.000.000} \right) = 205.000$
IRL 3:	$12.5\% \times 1.000.000 \times \frac{1}{3} \left(\frac{50.000.000}{200.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{3.000.000}{8.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{65.000.000}{200.000.000} \right) = 39.583$

Totalt vil konsernets EU-hjemmehørende skatteyttere betale omtrent EUR 245 tusen i skatt, hvilket tilsvarer en effektiv skattesats på 24.5 prosent.

Eksempel 2: Utfasing av arbeidskraft fra Tyskland til Irland

Anta nå at konsernet faser ut deler av arbeidskraften fra TYS 2 til IRL 3. Konsernets skattekostnad vil da bli redusert. Dersom konsernet faser ut arbeid til en kostnad på EUR 2 millioner, vil arbeidskraftfaktorene mellom landene bli reversert. Skattekostnaden i Tyskland vil dermed reduseres, mens skattekostnaden i det irske datterselskapet vil øke. Fordelen ved redusert skatt i Tyskland vil imidlertid være større enn den økte skattekostnaden i Irland grunnet skattedifferensen mellom landene. Eksempelet nedenfor illustrer denne effekten:

	<u>Omsetning</u>	<u>Arbeidskraft</u>	<u>Eiendeler</u>
TYS 2:	$30\% \times 1.000.000 \times \frac{1}{3} \left(\frac{150.000.000}{200.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{3.000.000}{8.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{135.000.000}{200.000.000} \right) = 180.000$
IRL 3:	$12.5\% \times 1.000.000 \times \frac{1}{3} \left(\frac{50.000.000}{200.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{5.000.000}{8.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{65.000.000}{200.000.000} \right) = 50.000$

Totalt vil konsernets EU-hjemmehørende skatteyttere betale omtrent EUR 230 tusen i skatt, hvilket tilsvarer en effektiv skattesats på 23 prosent.

CCCTB-direktivet synes å mangle tilstrekkelig verktøy til å forhindre at slik utfasing vil kunne skje. Dette skyldes at anti-misbruksreglene kun ser ut til å henvide til en overdreven atferd vedrørende beregninger av skattegrunnlaget.⁸³ Misbruk av fordelingsreglene ser derfor ut til å falle utenfor omfanget til CCCTBs anti-misbruks regler. «Safeguard»-klausulen i forslaget som er rettet mot å korrigere urettferdig utfall under den generelle formelen, vil bare gjelde når alle medlemslandenes myndigheter er enige.⁸⁴ Følgelig krever beskyttelsesklausulen enstemmighet, og det er derfor lite trolig at den vil bli benyttet mye i praksis.

8.5.3 *Substituere arbeidskraft med konsulenter*

Ettersom både lønn og antall ansatte skal inngå i formelen til fordeling av inntekt, vil denne allokeringbestemmelsen fremme insentiver til å i stedet benytte konsulenter til å utføre arbeid som en ansatt normalt utfører. CCCTB-direktivet inneholder detaljerte bestemmelser med sikte på å forhindre slike tilpasninger. Den mest sentrale bestemmelsen er at «arbeidskraftfaktoren skal inkludere personer som, uavhengig om de er ansatt av et gruppelem, utfører lignende oppgaver som en ansatt».⁸⁵

Slike tilpasninger vil likevel kunne forekomme, og grensdragningen mellom selvstendig oppdragstaker og ansatt vil være sentral. Definisjonen av en ansatt skal fortsatt bestemmes på nasjonalt nivå hvor ansettelsen utøves.⁸⁶ I vurderingen er det ofte et spørsmål om aktiviteten drives for skattyters egen regning og risiko. «Egen regning» vil typisk innebære at skattyter selv må dekke kostnadene i forbindelse med virksomheten. «Egen risiko» betyr at skattyter selv har ansvaret for den kontraktsmessige oppfyllelsen av oppdraget.⁸⁷

I avgjørelsen må det tas utgangspunkt i avtalen mellom oppdragsgiver og skattyter. Dersom det er reelt at avtalen går ut på at arbeidet skal utføres for skattyterens egen regning og risiko, må dette legges til grunn i den skattemessige behandlingen. Det avgjørende er om innholdet i avtaleforholdet har karakter av en avtale med en

⁸³ Se CCTB-direktivet art. 58

⁸⁴ Se CCCTB-direktivet art. 29

⁸⁵ Se art. 33 tredje ledd. «Employees shall include persons who, although not employed directly by a group member, perform tasks similar to those performed by employees»

⁸⁶ Se CCCTB-direktivet art. 32 tredje ledd

⁸⁷ Vurderingsmomentene er hentet med inspirasjon fra det som er relevant for norske skatteformål, se Skatte-ABC 2016/17 under «Virksomhet – allment» punkt 3.2.1

selvstendig næringsdrivende. I Norge har tidligere høyesterettsdommer stadfestet at dette vil bero på en helhetsvurdering av realiteten i avtaleforholdet.⁸⁸

Eksempel 3: Substituere arbeidskraft med konsulenter i Tyskland

Anta nå i stedet at TYS 2 substituerer en tilvarende andel arbeidskraft med konsulenter. Dette vil redusere skattekostnaden i Tyskland, men det vil også medføre et redusert fordelingsgrunnlag:

	<u>Omsetning</u>	<u>Arbeidskraft</u>	<u>Eiendeler</u>
TYS 2:	$30\% \times 1.000.000 \times \frac{1}{3} \left(\frac{150.000.000}{200.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{3.000.000}{6.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{135.000.000}{200.000.000} \right) = 192.500$
IRL 3:	$12.5\% \times 1.000.000 \times \frac{1}{3} \left(\frac{50.000.000}{200.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{3.000.000}{6.000.000} \right)$	$+ \frac{1}{3} \left(\frac{65.000.000}{200.000.000} \right) = 44.791$

Totalt vil konsernets EU-hjemmehørende skatteyttere betale omtrent EUR 237 tusen i skatt, hvilket tilsvarer en effektiv skattesats på 23.7 prosent.

Ettersom denne tilpasningen vil medføre et redusert fordelingsgrunnlag, vil konsernet som helhet profitere mer på å re-allokere eksisterende arbeidskraft til en lav beskattet jurisdiksjon dersom dette lar seg gjøre. Følgelig fremstår re-allokering av eksisterende arbeidskraft som det mest effektive skattebesparende tiltaket.

Se HRD i Utv. 1994/828 (RT 1994/1064) (TMB Engineering AS/Bye) hvor konsulent ble ansett for å drive virksomhet gjennom et aksjeselskap, og HRD i Utv. 2001/11 (RT 2000/1981) (Fabcon) hvor utbetaling til konsulenter i oljeindustrien var til næringsdrivende

8.6 *Kapittelkonklusjon*

I dette kapitlet har vi utredet hvilken betydning en implementering av EU-kommisjonens CCCTB-direktiv i 2021 vil ha for et norsk selskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU. Analysen har tatt for seg effektene det vil gi for henholdsvis et norsk datter- og morselskap. Følgende underproblemstillinger ble formulert:

Hvordan vil CCCTB-reglene påvirke et norsk datterselskap som inngår i et konsern med aktivitet i EU?

Hvordan vil et norsk morselskap med aktivitet i EU tilpasse seg CCCTB for å spare skatt?

Analysen viser at CCCTB på kort sikt vil øke overskuddsflytting fra Norge og inn i CCCTB grunnet muligheten for konsolidering. På lengre sikt vil konsern ha anledning til å re-allokere investeringer ved å tillegge en betydelig del av den næringsmessige aktiviteten til CCCTB. Derfor fremstår muligheten til overskuddsutjevning, ved å konsolidere enheter i CCCTB til lave administrative kostnader, som et tungtveiende argument for mindre fremtidig overskuddsflytting fra norske selskap ved bruk av arbeidskrevende internprising. Insentiver til å flytte overskudd fra Norge til EU-selskaper ved bruk av internprising, vil imidlertid foreligge uavhengig om CCCTB inntreer i 2021. Ettersom CCCTB gir medlemslandene frihet til å velge skattesatser, vil dette også i stor grad avhenge av hvilke skattesatser de enkelte land velger å anvende for CCCTB-selskapene.

CCCTB vil gi reduserte investeringsinsentiver i norske datterselskap. Dette skyldes blant annet at kostnadene til å sette opp et nytt datterselskap i CCCTB-området vil bli betydelig redusert. Etterlevelseskostnadene til et europeisk konsern vil bli lavere dersom konsernet har aktivitet i flere CCCTB-land. Dette trekker i retning av å legge mer næringsmessig aktivitet til CCCTB-området. Generelt vil det være krevende for et europeisk konsern å forholde seg til datterselskap i Norge fremfor CCCTB. Mye tyder derfor på at effekten på hvor investeringer lokaliseres vil være markant større enn effekten på overskuddsflytting gjennom internprising.

Det vil med hensyn til konsolidering være flere momenter å vurdere i relasjon til om CCCTB er fordelaktig for konsernet. Fordelene ved å konsolidere vil være størst i de tilfeller hvor hovedaktiviteten til konsernet ligger i medlemsland med forholdsvis like skattesatser. Konsernet vil ofte kunne oppnå større fordeler ved bruk av internprising mellom landene dersom skattesatsdifferensieringen mellom medlemslandene er stor. Stor spredning i nasjonale skattesatser vil også øke fordelene ved at et tilknyttet selskap, hjemmehørende i en lavt beskattet jurisdiksjon, blir liggende utenfor konsernet skattnett. Analysen viser at CCCTB-direktivets bestemmelser gir et norsk morselskap anledning til å strukturere konsernet i henhold til om konsolidering er fordelaktig.

Faktorplanlegging vil erstatte den tradisjonelle skatteplanleggingen. Vi har vist hvordan norske datterselskaper kan bli involvert i faktorplanlegging ved å utnytte sammensetningen av salgsfaktoren i fordelingsnøkkelen. Via norske datterselskaper, som «uavhengige» salgsgenter, kan et europeisk konsern kanalisere inntekter til den foretrukne salgsdestinasjonen. For å infiltrere fordelingsgrunnlaget til salgsfaktoren, gir direktivets bestemmelser grunnlag for å hevde at norske datterselskaper vil kunne bli utsatt for utbyttekaruseller, finansiert med europeisk kapitalbidrag. Innad i CCCTB fremstår utnyttelse av arbitrasje i arbeidskraftfaktoren som mest sårbar. Denne type faktorplanlegging vil derfor isolert sett ikke har noen effekt på norske datterselskaper.

9.0 Bibliografi

Cline, R., Neubig, T., Phillips, A., Sanger, C. & Walsh, A. (2010). Study of Economic Budgetary Impact of the Introduction of a Common Consolidated Corporate Tax Base in the European Union. The Irish Department of Finance, Ernst & Young LLP. Hentet fra

<http://estaticos.expansionpro.orbyt.es/estaticas/descargas/2011/02/informeeyoung.pdf>

Federation of Tax Administrators. (2017). State Apportionment of Corporate Income. Hentet fra <https://www.taxadmin.org/assets/docs/Research/Rates/apport.pdf>

Gordon, B. (2014). To Throwback or Not to Throwback: California Nexus and Allocation Rules. Hentet fra <http://www.nysscpa.org/most-popular-content/to-throwback-or-not-to-throwback-california-nexus-and-allocation-rules#sthash.pNbCMriu.dpbs>

Gordon, H. R., & Wilson, J. D. (1986, November). An Examination of Multijurisdictional Corporate Income Taxation under Formula Apportionment. *Econometric Society, No.54* (6), ss. 1357-1373.

Investopedia. (2016). Options Pricing: Black-Scholes Model. Hentet fra <http://www.investopedia.com/university/options-pricing/black-scholes-model.asp>

KPMG. (2016a). EU-kommisjonen (re)lanserer skattereform. Hentet fra <https://home.kpmg.com/no/nb/home/nyheter-og-innsikt/2016/10/eu-kommisjonen-relanserer-skattereform.html>

KPMG. (2016b). Changes to Belgian patent box regime. Hentet fra <https://home.kpmg.com/be/en/home/insights/2016/07/changes-to-belgian-patent-box-regime.html>

KPMG. (2017). Corporate tax rates table. Hentet fra <https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/corporate-tax-rates-table.html>

Kunnskapsdepartementet. (2016) Forskningsbarometeret 2016. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/d931558128774ac8932cf41033eb1c9e/forskningsbarometeret-2016.pdf>

Loyens & Loeff. (2016) The CCTB and CCCTB Proposals: Huge Impact Expected for Company Taxation. Hentet fra http://cdn.loyensloeff.com/media/7264/genoteerd-english-quoted_109.pdf

Multistate Tax Commission. (2012). Multistate Tax Compact Article IV Recommended Amendments. Hentet fra

[http://www.mtc.gov/uploadedFiles/Multistate_Tax_Commission/Events/2011-12_Committee_Meetings/EC%20memo%20-%20Art%20IV%20%20\(05-03-2012\).pdf](http://www.mtc.gov/uploadedFiles/Multistate_Tax_Commission/Events/2011-12_Committee_Meetings/EC%20memo%20-%20Art%20IV%20%20(05-03-2012).pdf)

Norges Forskningsråd. (2017). Hvem kan få støtte – og hvor mye. Hentet fra https://www.skattefunn.no/prognettskattefunn/Artikkel/Hvem_kan_fa_stotte_og_hvor_mye/1253987672197

PwC. (2017). Agent og kommisjonærstrukturer – på tide å endre salgsmode? Hentet fra <http://blogg.pwc.no/skattebloggen/agent-og-kommisjonærstrukturer-pa-tide-a-endre-salgsmode>

Regjeringen. (2016) Forord – Forskningsbarometeret 2016. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/forskning/innsiktsartikler/forskningsbarometeret/2016/forord-forskningsbarometeret-2016/id2485118/>

Riedel, N., & Runkel, M. (2007). Company tax reform with a «Waters edge». *Journal of Public Economics* (91), ss. 1533-1544.doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2006.11.001>

Statistisk Sentralbyrå. (2017a). Utenlandskkontrollerte foretaks aktivitet i Norge, 2007-2014. Tabell: 3: Utenlandskkontrollerte foretak sammenlignet med hele næringslivet 2010-2014.

Statistisk Sentralbyrå. (2017b). Utenlandskkontrollerte foretaks aktivitet i Norge, 2007-2014. Tabell: 1: Utenlandskkontrollerte foretak. Viktigste eierland.

Wilde, M. de. (2014). Tax Competition within the European Union – Is the CCCTB Directive a Solution? *Erasmus Law Review, Issue 1*. doi: 10.5553/ELR.000013

The World Bank. (2017). A World Bank Group Flagship Report 14th Edition: «Doing Business 2017». Hentet fra http://www.doingbusiness.org/~/_media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Full-Report.pdf